ROČNÍK XIX. – č. 7

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

6. APRÍLA 2016

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50€

cta je prirodzenou súčasťou západnej kultúry už odnepamäti. Angličania majú dokonca príslovie: Respect starts with selfrespect, teda úcta sa začína sebaúctou. Ak nemáme v úcte samých seba, sotva môžeme mať v úcte druhých ľudí. Myslím si, že čosi podobné ako vo vzťahu k svojim blízkym možno vysloviť aj vo vzťahu k našim predkom, k ich dielu, obetám a úsiliu.

Čosi podobné možno povedať aj o našej prvej SR - štáte, ktorý náš národ zachránil pred zánikom. Už preto má mať osobitné miesto v galérii našej histórie. Ak by SR trvala čo i len jeden rok, jediný mesiac alebo aj jediný deň - ako tomu bolo v prípade rusínskeho štátu - už to, že bola prvá a že náš

SR. Ale aj voči dnešnej SR, ktorej nevedia ani len príst' na meno a nazývajú ju "tátokrajina". Hovorcovia záujmov svetového kapitálu médiá a tzv. tretí sektor - sa priam predbiehali a predbiehajú v nenávistných útokoch na prvú slovenskú štátnosť, na prvého slovenského premiéra a prezidenta.

Básnik Mikuláš Šprinc, súčasník prvej SR, ktorý pred nepriazňou osudu žil v exile, napísal: "Nejeden úsek slovenskej histórie padol za obeť lži, zámernej a obludnej lži nepriateľov slovenského národa. No v prípade Slovenského štátu, jeho falošného predstavovania svetu nebola to už len jednoduchá lož, ale orgie lží, satanských a zvrhlých."

Neviem, čo by povedal Šprinc, ak by žil dnes, ale ja myslím, že

kontinuity

národ zachránila pred rozdelením medzi nenásytných susedov, ju robí mimoriadnym javom v našich dejinách. Už to ju

prirodzene tlačí **Martin Lacko** dnes. Aj dnes čína predné miesto

v učebniciach, politike, už to ju

robí zjavom, ktorý si vyžaduje rešpekt. Možno povedať, že aj ona

má svoje narodeniny.

Avšak už zakladajúca garnitúra 2. SR sa tvárila, že s 1. SR nemá nič spoločné, že dejiny slovenskej štátnosti začínajú až 1. januára 1993. A čo je ešte nepochopiteľnejšie, ideovo-právne základy 2. SR sa vtedajší politici snažili odvodiť z tradícií augustového povstania roku 1944. Toho povstania, ktorého vodcovia sa postavili proti štátnej samostatnosti Slovenska. Neviem, či by sme našli iný štát vo svete, ktorý by svoju legitimitu odvodzoval z historickej udalosti prihlásenia sa k inému štátu.

Pamätníci 1. SR a národní aktivisti márne očakávali, že 2. SR jasne a pravdivo definuje svoje korene. Nestalo sa tak. Ba čo viac, svoju, dlho čakanú a vytrpenú suverenitu začala čoskoro strácať. Dnes, po 20 rokoch sa už nachádzame v stave, keď sme kolóniou cudzích mocností.

Ruka v ruke so stratou suverenity rástli útoky a nenávisť voči 1. práve takéto "satanské orgie", tieto psychiatrické výkriky sebapreklínania a zatracovania vlastnej histórie, zažívame

tame a (po 26 ro-

koch znova) počúvame o tzv. fašistickej republike, o tom, že bola zločinecká, a na druhej strane o tom, že vlastne ani nikdy nejestvovala, a teda ani nemala svojho prezidenta.

Vlna nenávistných orgií zosilnela práve dnes, keď Slováci dali vo voľbách najavo, že sa prestávajú báť a silnejú hlasy po návrate moci nad vlastným územím. Pre novodobých svetovládcov je ale národné a historické povedomie prekážkou v ich plánoch. Historickú pamäť potrebujú nie ako zdroj občianskeho a národného povedomia, ale presne opačne: ako zdroj permanentného sebabičovania, pamäťového terorizovania. Potrebujú dostať národ do stavu, že sa bude cítiť vinným za vlastnú históriu, že sa bude ospravedlňovať, kajať, za všetko. Aj za to, čo nespravil. S mentalitou otroka sa zaručene nebude protiviť ani tým najväčším svinstvám, ako je ekonomická, mediálna či vojenská okupácia, výpredaj pôdy, vody, genderideológia, propagácia sexuálnych deviácií, násilné odoberanie detí či najnovšie organizovaná moslimská invázia do Európy.

(Pokračovanie na 2. strane)

O močiari a i

Je toho tak veľa, že naozaj neviem, čomu sa venovať na tých pár riadkoch, ktoré mi zvýšili na záver prípravy celého čísla. Svet je rozbúrený. Rovnako ten zahraničný ako domáci. Tam i tu sme svedkami nepokoja. Ten nepokoj vyplýva z nesúladu očakávaní a cieľov či schopností tých, ktorí sa podujali viesť ľudskú spoločnosť.

Ak ruský prezident vo svojej reči v OSN položil otázku západným lídrom, či si vôbec uvedomujú, čo nastvárali, asi ani neočakával odpoveď. Veď akú odpoveď možno očakávať od tých, ktorí už projektujú transhumánnu spoločnosť s kastou vyvolených, ktorí si budú predlžovať život aj na niekoľko storočí a ktorí budú mať prístup ku všetkým výdobytkom vedy a vzdelania, a na plebs, manipulovaný, pologramotný, neuvedomelý, kontrolovaný a zotročený.

Ale ani Putin to nemá doma o nič ružovejšie. Nedávno otváral Jel'cinovo centrum v Jekaterinburgu, postavené za sedem miliárd rubľov, veľké ako šesť najväčších výstavných sál v Moskve. Netuším, či vedel, čo vlastne odomyká, pretože toto monštrum je vybudované ako okultný chrám liberalizmu. Nebudem ho popisovať, niet na to miesta, kto chce, nájde si podrobnosti na internete. Ale situácia je taká vážna, že sa jej musel venovať aj režisér Nikita Michalkov vo svojej vlasteneckej televíznej relácii Besogon, teda čosi ako Vyháňanie besov...

Besi, ako vidíte, vyčíňajú aj u nás. Inak sa ani nedá nazvať ten podivný súlad síl, ktoré by mali skôr čušať, lebo zodpovedajú za mravný a ekonomický stav našej spoločnosti po dvadsiatich šiestich rokoch rozsievania chaosu. Namiesto toho si našli hrozbu v podobe mladej krvi, ktorá sa rozhodla poslať týchto mágov rozvratu do minulosti. Už im je aj Fico dobrý, už to nie je Hranol a jeho sympatizanti ficoidi. Odrazu majú novú obeť svojho okultného videnia sveta. S očami podliatymi krvou jednohlasne žalujú ĽSNS, hoci ešte nevládla ako oni, div že nie i za teplý vzduch. Vinia ju zo všetkých hriechov sveta. Rámus je taký veľký, že zastihol nepripravenú ešte aj cirkevnú hierarchiu, ktorá sa už stihla otočiť chrbtom i k tým, kto by ju pred besmi za každých okolností ochotne bránil vlastným životom.

Mohol by som robiť analógie ľudských zlyhaní a viesť konotácie až dvetisíc rokov spiatky, ale nie je to môj štýl. Nikdy som nehľadal vinníkov, ale poukazoval na zlé javy. Ani tentoraz nemám v úmysle opakovať personofikované útoky na kohokoľvek. Nie preto, že sa bojím konfrontácie, ale preto, lebo to prosto z podstaty vlastného svedomia odmietam.

Nech už je, ako je, Marián Kotleba, ktorého dali vláčiť po zemi so zakrvavenou tvárou minimálne dvaja ministri vnútra, ktorí sa s ním teraz budú musieť stretnúť za celkom iných okolností, ten obávaný Kotleba, je legitímnym poslancom. Prišiel ako chlapec k močiaru a hodil doň kameň, a močiar zakvákal.

TEODOR KRIŽKA

(Pokračovanie z 1. strany)

Ako historik môžem povedať, že sme svedkami dvoch tradícií, dvoch kontinuít 1. SR: kontinuity úcty a kontinuity nenávisti. Kontinuitu úcty predstavovali zahraniční Slováci, slovenský exil, pre ktorých bol 14. marec sviatkom číslo 1. Bez ich skúseností a sebavedomia by bola 2. SR vznikala oveľa ťažšie. Spomienku 14. marca v sebe ticho niesli pamätníci 1. SR, politickí väzni a čiastočne aj katolícka cirkev. Kontinuitu nenávisti reprezentovala od

môžu ho očierniť, existenčne znemožniť, zruinovať.

Ako sa bude situácia vyvíjať ďalej? Ktorá tradícia prežije a ktorá oslabí? Sily Zla vedú dnes voči Slovákom, slovenskému národu otvorenú vojnu. Priam mediálnu a kultúrnu genocídu. Ako reagovať? Mlčať? Prispôsobiť sa? Pritakávať?

Povinnosťou každého človeka, ktorý si ešte uchoval národné povedomie, morálku a chrbtovú kosť, je nemlčať, nebáť sa a hovoriť pravdu. Voči pravde je slabá každá lož, každá sa zosype. To oni dobre vedia.

Dve kontinuity

roku 1945 predovšetkým vševládna KSČ a jej posluhovači. V stopách boľševických ideológov a propagandistov odhodlane, a ešte ráznejšie kráčajú dnešní liberáli, zahalení do pláštika demokracie a európanstva. Spája ich veľmi silné spojivo: protikatolícka a protinárodná nenávisť. Rolu obávanej Štátnej bezpečnosti prebrali novinári. Sledujú, zhromažďujú, udávajú, kontrolujú, tlačia, obžalúvajú, posudzujú i odsudzujú súčasne. Nemôžu človeka zavrieť, ale

A preto sme aj tu dnes. Ďakujem SHO, jeho sympatizantom, že tento zápas vedú, že v dnešných ťažkých časoch držia slovenskú líniu. Aj dnešná slávnosť je súčasťou tohto zápasu. Z hľadiska toho, ako by sa mal 14. marec pripomínať a sláviť, to určite nie je veľa. Avšak vzhľadom na absurdnú dobu, ktorú žijeme, ani nie málo.

Martin Lacko Čakajovce 12. 3. 2016

Hanebný útok

na vdp. Vojtecha Zemana SDB

Od volebnej noci 5. marca 2016 neprešlo dňa, aby sme sa priam neutopili v záplave hystérie, ktorú spustila mediálna a politická mašinéria v súvislosti so vstupom ĽS Naše Slovensko do NR SR.

Za propagandu a priam vymývanie mozgov, aké tu odvtedy nastalo, by sa nemuseli hanbiť ani tí najhorlivejší politickí prisluhovači z čias minulého totalitného režimu.

Mnohí z dnešných "demokratických" politických prisluhovačov s jediným správnym názorom a smerovaním v podstate len v roku 1989 prevrátili kabát a červenú knižku vymenili za modrú alebo sociálno-demokratickú.

Títo horliví budovatelia krajších zajtrajškov a ešte predvčerom zúriví obhajcovia marxizmu-leninizmu, Manifest Komunistickej strany možno zahodili, ale Marxov Kapitál zúročili vo vlastných vreckách a s otrockou poslušnosťou začali slúžiť svojmu novému pánovi. Vychovali si už aj mlaď, ktorá ich slepo nasleduje, a ktorá v súlade s ich presvedčením napĺňa nimi začaté dielo.

Od volebnej noci neprešlo hodiny, aby si títo všemožní analytici a odborníci na všetky spoločenské otázky a nikým nevolené pochybné autority nekopli do akejkoľvek, hlavne slovenskej otázky, nehanebne ju nálepkujúc všemožnými pojmami a izmami, najhojnejšie fašizmom.

Tak sa stalo i pri každoročnej spomienke na vznik prvej Slovenskej republiky, kde sa horda novinárov provokačne obula do tých, ktorí si tento pamätný deň pripomínajú. V súlade s líniou škandanárodno-kresťanskej lizácie orientácie im prišla vhod účasť vdp. Vojtecha Zemana SDB. na spomienke a jeho vyjadrenie k ich provokatívnym a nenáležitým otázkam. Na videozázname jasne vidieť a počuť, že vdp. Vojtech Zeman nijakým spôsobom nespochybňoval holokaust, novinárov len upozornil, že komunistické spracovanie dejín Slovenského štátu bolo tendenčné a zavádzajúce.

To však nebránilo novodobým politickým prisluhovačom a inkvizítorom vdp. Vojtecha Zemana obviniť z popierania a ostatných účastníkov spomienky ihneď onálepkovať ako fašistov. Urobili tak tí, ktorí celé roky naoko bojujú proti nálepkovaniu a proti hádzaniu všetkých do jedného vreca. Tí, ktorí bojujú za slobodu slova a názoru, tí ktorí vyzývajú na toleranciu a rešpektovanie inakosti, pluralitu a diskusiu. O tom, ako si ju v praxi predstavujú, svedčia ich hysterické a nenávistné vyhlásenia, ktorých svedkami sme od skorých ranných hodín 6. marca 2016 až do dnešných chvíľ.

Mgr. Slavomír Hromada, sociológ Mgr. Miroslav Šuňal, politológ

Bráňme demokratické princípy SR

Výsledky demokratických volieb do NR SR ukázali, ako si mnohí politici, médiá a najmä mimovládny sektor nectia princípy demokracie a štatút slobodných volieb. Neprekážajú im oligarchické strany, ba ani politici prepojení na záujmové skupiny, ale prekáža im Ľudová strana Naše Slovensko, ktorá sa usiluje demokratickým spôsobom presadiť národno-kresťanskú politiku. Dokonca niektorí aktivisti organizujú masové podávanie návrhov generálnemu prokurátorovi SR s cieľom zrušiť ĽS Naše Slovensko, čo považujeme za nebezpečný útok proti ústavným základom štátu.

Vyjadrujeme hlboké znepokojenie voči konaniu prezidenta republiky Andreja Kisku, ktorý zneužíva svoju funkciu na stupňovanie napätia v spoločnosti, nespája ju ale polarizuje. S poľutovaním konštatujeme, že doterajšie vlády SR podcenili mediálnu politiku, výsledkom čoho je vznik názorového geta ovládaného globálnymi hráčmi v neprospech Slovenskej republiky. Nemôžeme akceptovať takýto stav a vyzývame verejnosť brániť demokratický poriadok základných ľudských práv a slobôd garantovaný Ústavou SR.

Ďakujeme voličom ĽS Naše Slovensko, ktorí napriek zastrašovaniu a veľkej mediálnej manipulácií pred voľbami našli odvahu a volili stranu neskorumpovanú, neviazanú na nijakých oligarchov, slúžiacu národno-štátnym záujmom.

Bratislava 14.marca 2016

Signatári Iniciatívy 2016:

Mgr. Miroslav Šuňal, politológ
Ing. Eva Zelenayová, publicistka
ThDr. Ján Košiar, katolícky kňaz
PhDr. Martin Lacko, PhD., historik
Ing. Marián Šuran, podnikateľ
Ing. Ján Litecký Šveda, projektant
MUDr. Natália Grausová, lekárka
Ladislav Nebus, dôchodca, obč. aktivista
Peter Kašarík, živnostník
Ing. Vladimír Zeman, živnostník
Mgr. Anton Čulen, učiteľ, katechéta
Ing. Emil Bednárik, administratívny pracovník
Ing. Jozef Mikuš, dôchodca, obč. aktivista
ThMgr. Ignác Juruš, katolícky kňaz

Výzvu podporujú:

VLADIMÍR GREGOR, spisovateľ, filozof, knihovník
ANTON SELECKÝ, kresťanský aktivista, publicista
Mgr. SLAVOMÍR HROMADA, živnostník
Mgr. JOZEF KRAJČÍK - pedagóg
TEODOR KRIŽKA, básnik, šéfredaktor časopisu Kultúra
Mgr. ZUZANA GARELOVÁ, živnostníčka

Prosba

k priaznivcom Kultúry

Nakoľko Fond na podporu kultúry, zriadený Ministerstvom kultúry SR, sa roku 2016 rozhodol nepodporiť náš časopis s devätnásťročnou tradíciou, hoci isto podporí napr. ktorékoľvek dekadentné divadlo,

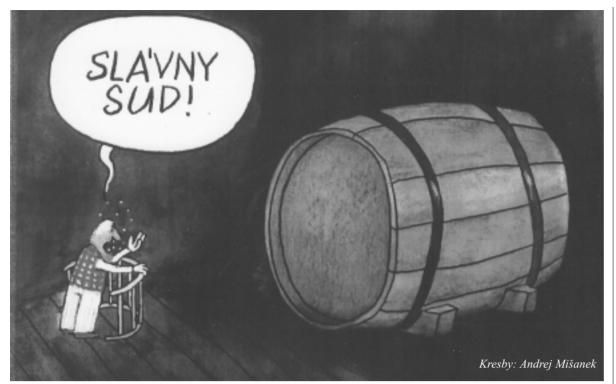
záleží od vás,
či bude Kultúra vychádzať aj v nasledujúcich
mesiacoch. Rozhodnúť o tom môžete,
ak si Kultúru predplatíte priamo e-mailom
na adrese ganisinova.renata@slposta.sk
prípadne jednorazovým alebo trvalým príspevkom

na účet vydavateľa Kultúry v Slovenskej sporiteľni, kód 0900,

IBAN

SK690900000000170427664

7/2016 (6. apríla) **KULTURA** 3

Prípad katechéta Antona Čulena

Vážený pán Martin Kramara! Vážený pán Jozef Adamkovič!

Určitú chvíľu som hlboko premýšl'al, či vydám toto svoje osobné svedectvo. Avšak nakoľko sa prípad katechéta Antona Čulena, ktorý kandidoval za poslanca do NRSR za L'S Naše Slovensko medializoval na uvedených webových stránkach (http://www.aktuality.sk/clanok/324761/kandidoval-zakotlebovcov-na-skolach-uz-nebudemoct-ucit-nabozenstvo/ a https:// dennikn.sk/416313/kotlebov-kandidat-nebude-dalej-ucit-nabozenstvocirkev-nim-uz-nerata/?ref=top) rozhodol som sa reagovať. Rovnako bude moje svedectvo ako reakcia na túto udalosť zverejnené. Na úvod však treba čitateľa oboznámiť s oficiálnym listom pána Jozefa Adamkoviča, riaditeľa Diecézneho katechetického úradu v Bratislave v plnom znení:

Vážený pán Mgr. Anton Čulen Zo ZŠ Prokofievova prišla sťažnosť rodičov detí, ktoré navštevujú hodiny náboženskej výchovy, že na hodinách náboženstva (konkrétne v 3. ročníku) ste sa vyjadrovali k voľbám, výsledkom volieb, účasti pána Kotlebu vo voľbách, jeho miesto v parlamente atď.

Nakoľko i z iných škôl, na ktorých vyučujte náboženskú výchovu, prišli podobné sťažnosti, ktoré sa dotýkali i rozdávania predvolebných letákov strany, za ktorú ste kandidovali, Vás prosím, aby ste sa k týmto sťažnostiam písomne vyjadrili.

Pokiaľ nebudú sťažnosti riadne prešetrené, pozastavujem Vám vykonávanie kánonickej misie na všetkých školách, na ktorých učíte.

Zároveň Vás musím upozorniť, že Vaše angažovanie sa v politickej strane, za ktorú ste vo voľbách kandidovali, nie je zlúčiteľné s poslaním, ktoré Vám bolo zverené udelením kánonickej misie a s podmienkami pre udelenie kánonickej misie.

Tiež Vám musím pripomenúť, že kánonická misia, ktorá Vám bola udelená dňa 30. 3. 2011 (č.1301//2011), je platná do 31. 8. 2016. Po tomto dátume Vám nebude obnovená. S touto skutočnosťou boli oboznámené školy na ktorých vyučujete náboženskú výchovu i farské

úrady farností, do ktorých predmetné školy patria.

> Jozef Adamkovič riaditeľ Diecézneho katechetického úradu v Bratislave

Vážení páni, čitatelia, novinári. Vydávam vám svedectvo o mojom priateľovi, kresťanovi telom a dušou, pánovi Antonovi Čulenovi. Svedectvo obyčajného človeka, otca rodiny, tvrdo zarábajúceho na chlieb každodenný. Ako isto všetci vieme, prebieha mimoriadny, Cirkvou svätou vyhlásený rok Milosrdenstva. Dovolím si zdôrazniť slovo MILOSR-DENSTVA. Milého srdca, nie nenávisti. V článku sa budem odvolávať na Písmo sväté, to Písmo, ktoré nám ako základné hodnoty viery a morálneho učenia zanechal Boh človek, Ježiš Kristus. Evanjelium nám vraví: Milovať budeš blížneho svojho ako seba samého. Mk 12,31. Na inom mieste Evanjelia sa dočítame: Každého, kto mňa vyzná pred ľuďmi, aj ja vyznám pred svojim Otcom, ktorý je na nebesiach. Mt 10,32.

Anton Čulen mi je bratom v Kristu. Viete vážení páni, týmto jedným rozhodnutím sa snažíte zničiť všetky obety a utrpenia, ktoré hlavne počas komunistickej éry priniesol tento obetavý veriaci človek na oltár katolíckej viery. Človek hlboko veriaci v Boha. Človek presadzujúci kresťanskú moralnu nauku. Clovek dlhé roky presadzujúci to, aby nedeľa patrila Bohu a rodine. Človek čistého srdca a duše. Človek Anton Čulen. Z tohto človeka, otca piatich detí, ste vy a vaši poradcovia spravili prvého ponovembrového politického disidenta. Anton Čulen celé roky svedomito plní svoje poslanie, vštepuje najmenším a najčistejším dušiam lásku ku Kristovi, povzbudzuje dospelých vo viere, pomáha kde je to potrebné. Svojim rozhodnutím ste ukázali, že si nectíte ani základný Zákon štátu, ktorým je ústava Slovenskej republiky. Druhá hlava, článok 24, nám zaručuje slobodu myslenia. Zaujímavá pre vás by mala byť hlavne Tretia hlava - politické práva, článok 26, no a článok 30, odstavec 1 vám tu odcitujem: Občania majú právo zúčastňovať sa na

správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov. Avšak podľa toho, ako ste konali v prípade katechéta Antona Čulena, vás táto skutočnosť evidentne nezaujíma, pretože by ste nemohli konať tak, ako ste konali. Dnes sa píše rok 2016, nie rok 1950, a perzekvovať ľudí na základe politického a osobného názoru sa už dnes vážení páni nenosí. Alebo azda áno? Vaše kroky tomu plne nasvedčujú. Neboli to azda kňazi, rehoľníci a rehoľníčky, ktorí v 50. rokoch 20. storočia trpeli za svoje presvedčenie v internačných a pracovných táboroch? Veruže boli. A vy si dnes po polstoročí dovolíte s človekom hlbokej viery v Krista spraviť to isté, čo robili ateistickí komunisti s veriacimi? Za presvedčenie a politický názor? To je nehanebné a neodpustiteľné! Šťastím je, že je tu Boh, ktorý posúdi vaše aj moje kroky. Vkladám do jeho rúk aj svoju modlitbu, aby k vám bol milosrdný.

Vážení páni, čitatelia, novinári. Rovnako ako môj brat v Kristu Anton Čulen, som aj ja spoločne s ním kandidoval vo voľbách do NRSR za ĽS Naše Slovensko. Rovnako spoločne s Antonom Čulenom som aj ja podpísal všetky Výzvy Iniciatívy 2016. V podstate som zakladatel'om a iniciátorom samotnej Iniciatívy 2016. Pracujem. Pozorne budem čakať, či aj mňa postihne podobny osud, ktory ste zariadili svojim rozhodnutím Antonovi Čulenovi. Myslím, že nie. Tretia hlava ústavy SR, článok 32, mi totiž zaručuje: Občania majú právo postaviť sa na odpor proti každému, kto by odstraňoval demokratický poriadok základných ľudských práv a slobôd uvedených v tejto ústave, ak činnosť ústavných orgánov a účinné použitie zákonných prostriedkov sú znemožnené.

Na záver si dovolím do vašej pozornosti upriamiť Evanjelium podľa Matúša, kapitola 23, verše 1-39. Ježiš Kristus to v danej kapitole veľmi jasne a priamo odkazuje nám všetkým. Je na každom čitateľovi, koho z nás tam nájde.

Miroslav Šuňal

Ctihodní otcovia biskupi, vážená KBS

Dňa 5. marca tohto roku sa konali na Slovensku parlamentné voľby, ktoré vyvolali v slovenskom národe toľkú polemiku o závažných historických aj súčasných skutočnostiach, ktoré budú formovať ďalší vývoj našej drahej slovenskej vlasti a nášho hrdého slovenského národa s pevnými kresťanskými koreňmi.

Aj pre náš národ sa naplnilo biblické číslo sedemdesiatsedem - nie sedem, ale sedemdesiatsedemkrát musíš odpustiť - lebo v tomto roku sme si pripomenuli a oslavujeme 77 rokov od vzniku Slovenského štátu, prvej modernej štátnosti slovenského národa po 1000 rokoch - od existencie Svätoplukovej ríše. A všemohúci Boh nám doprial obnoviť si svoju štátnosť v 20. storočí dvakrát - v rokoch 1939 a 1993. Obnova slovenskej štátnosti nášho katolíckeho národa je unikátna v dejinách sveta a je jasnou ukážkou vôle Nebeského Otca a ochrany a pomoci Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska a nášho národa.

Už nikdy si ju nedajme vziať.

Skutočnosť, ktorá traumatizuje slovenský národ už sedem desiatok rokov, je nejednoznačné stanovisko historikov ku skutočnému charakteru a činnosti 1. Slovenského štátu. Naše dejiny, tak ako je to vo vyspelých národoch, musia posúdiť predovšetkým kompetentní a renomovaní slovenskí historici staršej i mladšej generácie, ktorí danej problematike rozumejú a ktorí študujú nielen historické pramene, ale vtedajšiu realitu a pravdu môžu posúdiť a zverejniť aj na základe svedectiev ešte žijúcich súčasníkov 1. Slovenskej republiky.

To isté sa žiada i od Vás, otcovia biskupi, vzhľadom na to, že tvorcom dejín slovenskej štátnosti a slovenského národa tohto obdobia bol vysokovzdelaný katolícky kňaz, rodoľub a nezmieriteľný obhajca Božej pravdy a katolíckej viery Mons. Dr. Jozef Tiso, prvý slovenský prezident a Váš druh v kňažskej službe.

Toto všetko je potrebné pre jednoznačný výklad našich novodobých dejín a pre informovanie všetkých žijúcich Slovákov nielen na Slovensku, ale rozptýlených po celom svete, a tiež historikov a obyvateľov celej Európy a sveta. Tak ako je potrebné a pre večné veky nutné v tomto jubilejnom 77. roku výročia vzniku novodobej slovenskej štátnosti nám - slovenskému národu a svetu vydať jasné svedectvo o smerovaní a hodnotách dnešného Slovenska. Lebo inej cesty niet - buď sa obrodíme a spevníme svoje tisícročné hlboké národné a kresťanské korene a budeme žiť v nasledujúcom období ako národ, alebo sa ako národ utopíme a stratíme v liberálnom a multikultúrnom marazme.

Na základe rozhodnutia 210 tis. občanov Slovenska sa do parlamentu dostala strana s predsedom, ktorých zle informované osoby, pasujúce sa za znalcov a vykladačov našej histórie, nazývajú neprimeranými menami a skutočnosť zahmlievajúcimi prívlastkami. Preto žiadame od Vás aj zodpovedné a fundované stanovisko k jeho politike. Ak chceme vedieť, ako si kresťanský pilier svojej politiky predstavuje Marián Kotleba, treba sa ho na to spýtať v priamom dialógu.

Ctihodní otcovia biskupi, už to, že sme kresťania, je naše jasné politické stanovisko. Preto nadišiel čas ukázať, že ste zodpovední a múdri učitelia kresťanského slovenského národa, ale aj muži na svojom mieste. Že stojíte za svojím národom a predložíte mu skutočnú historickú pravdu. Kto má väčšiu lásku ako ten, kto za Boha a svojho priateľa - národ obetuje živoť? Nech nám je večným príkladom Syn nášho Nebeského Otca - Ježiš Kristus. Rok 2016 by mal byť nielen Rokom Božieho milosrdenstva, ale aj Rokom Slovenskej štátnosti.

Ján Lepko

ons. ThDr. Štefanovi Náhalkovi (1916-1975), začas osobnému tajomníkovi biskupa Jána Vojtaššáka, profesorovi na spišskokapitulskej vysokej škole bohosloveckej, tajnému generálnemu vikárovi Spišskej diecézy, sa po rokoch prenasledovania a skrývania sa po Slovensku podarilo v roku 1953 uniknúť do rímskeho exilu. Hoci prišiel bez akýchkoľvek materiálnych prostriedkov - nemal ani na kus chleba či autobusový lístok -, neprišiel do neznáma, ale do prostredia, ktoré dobre poznal, pretože v ňom absolvoval svoje teologické štúdiá a v decembri 1942 prijal kňazskú vysviacku. Vďaka bystrému intelektu, nesmiernej obetavosti, húževnatosti a dnes priam nepredstaviteľnému pracovnému nasadeniu, širokému vedomostnému rozhľadu, organizačným schopnostiam, ale i mimoriadnemu diplomatickému a ľudskému taktu a bezchybnému ovládaniu taliančiny i ďalších cudzích jazykov sa Náhalka rýchlo stal nielen prirodzenou autoritou a ústrednou postavou všetkých slovenských aktivít vo Večnom meste, ale dokázal si nájsť cestu aj do vnútorných štruktúr rímsko-talianskeho života a do Rímskej kúrie, ktorá by inak jednoduchému emigrantovi bez vyššej cirkevnej hodnosti či sociálneho zázemia zostala uzatvorená. Náhalka sa tak ticho stal azda najúčinnejším slovenským diplomatom v Ríme, ktorému síce nemal kto vystaviť formálne poverovacie listiny, ktorého činnosť mala však pre Cirkev a národ, vystavený prenasledovaniu a žijúci bez vlastného štátu, nenahraditeľný význam.

Už krátko po príchode do Večného mesta nadviazal Náhalka kontakt so Štátnym sekretariátom Svätej stolice a popri biskupovi Hnilicovi sa stal pre pápeža Pia XII. najdôležitejším prameňom spoľahlivých informácií o situácii Cirkvi na Slovensku. Nebolo preto náhodné, že po odchode Antona Boteka do Kanady sa práve Náhalka ako predseda Slovenského katolíckeho ústredia stal v roku 1957 slovenským delegátom Najvyššej rady pre emigráciu pri Konzistoriálnej kongregácii a dostal oficiálne cirkevné poverenie, aby riadil starostlivosť o náboženský život slovenskych emigrantov na celom svete.

Nasledujúce roky boli pre Náhalku rokmi intenzívnych aktivít, spätých najmä so založením Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme, ktoré v Ríme narazilo na nemálo prekážok. Najväčšou bol odpor českých kňazov z okruhu Nepomucena, ktorí videli v myšlienke založenia slovenského ústavu nielen ohrozenie vlastnej inštitúcie, ale aj československej politickej a "národnej" jednoty a využili všetky prostriedky, aby proti jej uskutočneniu intervenovali pri Svätej stolici, argumentujúc, že Slováci rozbíjajú najvyššou cirkevnou autoritou ustanovené rímske kolégium. Takticky umne sformulovaná argumentácia a kontakty v úradníckom aparáte nie-

EMÍLIA HRABOVEC

Štefan Náhalka

Neformálny slovenský diplomat vo Večnom meste

Fotografia zo 14. apríla 1962 zachytáva Mons. Náhalku (úplne vľavo) spolu s biskupom Andrejom Grutkom, predsedom Združenia slovenských katolíkov v Amerike Mons. Milošom Mlynarovičom a farárom vo Whitingu, In. Rev. J.M. Bachom na súkromnej audiencii u pápeža Jána XXIII. vo veci budujúceho sa SÚSCM a cyrilometodského jubilea 1963

Na snímke hore: Mons. Náhalka pred budovou SÚSCM v rozhovore s kardinálom Franzom Kônigom, ktorý bol na návšteve ústavu. Druhá polovica 60-tych rokov. Fotografia je z Archívu SÚSCM v Ríme.

ktorých kongregácií mali za násle- dok, že kardinál štátny sekretár Dodok, ze sa im naozaj na cas podarilo ovplyvniť niekoľkých kľúčových kardinálov. Kým obvinenie z rozbíjania Nepomucena bolo možné vyvrátiť poukazom na fakt, že slovenská iniciatíva chcela založiť malý seminár, a predstavení Konzistoriálnej kongregácie zase rýchlo pochopili, že Slováci konali v duchu konštitúcie Exsul Familia, ktorá prikazovala vytvárať misie podľa národnosti, nie podľa štátnej príslušnosti, ťažšie prekonateľné boli tiché politické obavy Štátneho sekretariátu, ktorý sa v tom čase chcel vyhnúť čomukoľvek, čo mohlo ohroziť rodiacu sa vatikánsku východnú politiku a diplomatické rokovania s komunistickými štátmi. České obvinenie zo "slovenského separatizmu" tak zasiahlo účinne a malo za násle-

menico Tardini sa sprvoti postavil proti založeniu slovenského ústavu. Hoci ústav získal cirkevné schválenie už v januári 1961, cirkevnopolitické a psychologické prekážky sa vďaka trpezlivému diplomatickému úsiliu slovenských kňazov v Ríme, medzi nimi popri Jozefovi Tomkovi najmä predsedovi prípravného výboru na založenie ústavu Štefanovi Náhalkovi, podarilo definitívne odstrániť až v roku 1962 a za cenu založenia ústavu mimo hradieb mesta Ríma.

Slovenským diplomatickým úspechom bolo tiež, že pápež Ján XXIII. 13. mája 1963, už ťažko poznačený chorobou, osobne posvätil základný kameň ústavu a pozdravil jeho zakladateľov a budúcich obyvateľov. Malým tŕňom vo veľkej ra-

ustavu podarilo dosiahnut, že v papežovom príhovore zmizol z názvu ústavu prívlastok "slovenský" a z apoštolského listu Magnifici eventus, venovaného cyrilometodskému jubileu, celý odstavec, v ktorom pápež vyjadroval svoju radosť nad vznikom Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Rektor ústavu Štefan Náhalka, ktorý ako úradný prekladateľ apoštolského listu poznal jeho pôvodné znenie, zorganizoval okamžitú reakciu slovenských kňazov. Jej výsledkom boli dva Náhalkom diplomaticky sformulované listy adresované substitútovi na Štátnom sekretariáte Angelovi Dell'Acqua a slovanskému asistentovi Spoločnosti Ježišovej Antonovi Prešerenovi, ktoré vyjadrili bolesť, spôsobenú nečakanou a

dosti bolo, že sa českým odporcom politicky motivovanou intervenciou z ceskej strany, a trpeznivo opatovne vysvetľovali, že ústav sleduje ciele náboženského charakteru, teší sa podpore Slovákov v cudzine i na Slovensku a všetkých slovenských biskupov, ktorí sa smeli zúčastniť na Druhom vatikánskom koncile, bol riadne kánonicky erigovaný so súhlasom príslušných kuriálnych dikastérií a vybudovaný z prostriedkov, čestne zozbieraných medzi Slovákmi v cudzine. Ján XXIII. si uvedomoval rozličné tlaky, ktoré genézu ústavu sprevádzali, preto v snahe ubezpečiť Slovákov o svojej rovnakej láske k nim v príhovore osobitne zdôraznil, že požehnanie základného kameňa je "takým istým blahoželaním ako býva podobný úkon pri iných príležitostiach".

Po rokoch rozličných ťažkostí

bola pre Slovákov mimoriadnou satisfakciou historická audiencia u Roncalliho nástupcu pápeža Pavla VI. v predvečer sviatku Sedembolestnej Panny Márie a posviacky kaplnky ústavu, ktorou vyvrcholili oslavy cyrilometodského jubilea roku 1963 a ktorej uskutočnenie bolo opätovne do veľkej miery diplomatickým úspechom Štefana Náhalku. Po prvýkrát po tisícsto rokoch tak mohli predstúpiť Slováci v takom hojnom počte a pod vlastným menom na osobitnej audiencii pred hlavu Cirkvi, ktorá im adresovala zrejme najvýznamnejší prejav, akým sa pápeži dovtedy Slovákom prihovorili. Pavol VI. v ňom prejavil nielen veľkú lásku ku Slovákom, ale aj intímnu znalosť slovenských dejín, charakteru a duchovnosti. V čase, kedy Československá republika prijala epiteton "socialistická", zo štátneho znaku odstránila slovenský dvojkríž a jej centralistický politickoideologický aparát vyvíjal nesmierne úsilie, aby zlikvidoval vedomie kresťanskej a národnej dimenzie slovenských dejín a keď aj v cirkevnom prostredí pretrvávali národné egoizmy, nepriateľské voči emancipácii Slovákov, bolo gesto Pavla VI., ktorý na záver audiencie požehnal a pobozkal slovenskú zástavu, odvážnou odpoveďou na aktuálne výzvy. Jozef Tomko nazval audienciu udalosťou v živote národa, ktorá "zapôsobí na storočia".

Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda sa pod Náhalkovým vedením stal nielen centrom duchovného a kultúrneho života Slovákov v cudzine, ale aj neoficiálnou, ale veľmi efektívnou platformou pre spoluprácu so Štátnym sekretariátom Svätej stolice, kuriálnymi dikastériami a univerzálnou Cirkvou v slovenských cirkevnopolitických otázkach, plniac tak v mnohom aj úlohy, ktoré by v slobodných pomeroch bola plnila slovenská biskupská konferencia alebo slovenská diplomacia.

Hneď na počiatku existencie ústavu iniciovali rímski slovenskí kňazi pod vedením Štefana Náhalku akciu za prepustenie spišského biskupa Jána Vojtaššáka z väzenia. Viedla ich nádej, že druhá fáza "destalinizácie", spojená s istým politickým uvoľnením v Československu, kde boli začiatkom šesť desiatych rokov z väzenia prepustení slovenskí komunisti, svojho času odsúdení ako tzv. "buržoázni nacionalisti", a zároveň isté uvoľnenie v československo-vatikánskych vzťahoch, sprevádzajúce počiatky vatikánskej východnej politiky, umožní aj prepustenie väznených biskupov a kňazov. Dňa 30. mája 1963 odovzdali viedenskému arcibiskupovi kardinálovi Franzovi Königovi pro memoria, v ktorom prosili o podporu vo Vojtaššákovej veci. Pamätný spis poukazoval predovšetkým na Vojtaššákov silný charakter a neohrozenú obhajobu práv Cirkvi. Argument, že slovenské diecézy v dôsledku absencie riadnej cirkevnoprávnej štruktúry a vlastnej cirkevnej provincie podliehajú priamo pápežovi, mal nepriamo povzbudiť Svätú stolicu k intervencii vo Vojtaššákov prospech.

Tieto iniciatívy, o ktorých Náhalka informoval aj Pavla VI., utvrdili pápeža v tom, aby naliehal, aby bola do vatikánskej časti tzv. Rímskeho protokolu, prijatého na československovatikánskych rokovaniach v Ríme v septembri 1963, zaradená aj požiadavka na prepustenie biskupa Vojtaššáka z väzenia. Pápeža Pavla VI. však celkom isto nebolo potrebné zvlášť presviedčať, aby sa ujal biskupa Vojtaššáka. Svedčí o tom aj jeho prejav pri otváraní druhého zasadnutia Druhého vatikánskeho koncilu, v ktorom otvorene pripomenul prázdne miesta v aule, na ktorých mali sedieť konciloví otcovia z krajín, ktoré vedú "vojnu proti Cirkvi", i skutočnosť, že svojho diplomata Casaroliho poveril, aby počas rokovaní v Prahe v novembri 1963 odovzdal dojatému biskupovi Vojtaššákovi pápežov list a zlatý prsteň.

V októbri 1963 bol Ján Vojtaššák naozaj prepustený, aj keď nie na slobodu, ale iba do internácie v českých Senohraboch. Obmedzený priestor kontrolovanej slobody využil na čulú aktivitu, ktorej súčasťou bolo vypracovanie návrhu na nové usporiadanie slovenských diecéz a prenesenie sídla spišského biskupstva do Ružomberka. Vojtaššák zaslal svoje návrhy na Štátny sekretariát, ktorému

výslovne odporučil, aby sa pri všetkých otázkach a nejasnostiach obracal na Štefana Náhalku, ktorý sa následne stal hlavným komunikačným ohnivkom medzi internovaným spišským biskupom, Cirkvou na Slovensku a Svätou stolicou. Tak mohol svojho biskupa na prelome rokov 1964/1965 listovne informovať, že Štátny sekretariát jeho elaborát pozorne študuje. Jeho uskutočnenie síce bude v daných podmienkach ťažké, ale "tempore opportuno", teda vo vhodnom čase, sa stane dôležitým východiskom pre novú delimitáciu diecéz a vytvorenie slovenskej cirkevnej provincie.

V priebehu nasledujúceho desaťročia sa Štefan Náhalka stal dušou diplomatického úsilia o erigovanie samostatnej slovenskej cirkevnej provincie. Náhalka s jeho kultivovanou taliančinou a zmyslom pre kuriálny diplomatický štýl bol (nepodpísaným) autorom väčšiny memoránd a pamätných spisov, ktoré v priebehu šesť desiatych a počiatku sedemdesiatych rokov vo veci cirkevnej provincie adresovali Svätej stolici slovenskí biskupi žijúci v zahraničí (Hnilica, Grutka, Rusnák) alebo slovenskí biskupi Nécsey, Lazík a Pobožný prichádzajúci na krátke návštevy Ríma počas Druhého vatikánskeho koncilu či zasadnutí pokoncilových komisií. Úprava cirkevných hraníc v súlade s hranicami štátnymi a ustanovenie slovenskej cirkevnej provincie si vzal za jednu zo svojich najdôležitejších úloh aj Náboženský odbor SKS, ktorý od ustanovujúceho torontského generálneho zhromaždenia SKS v roku 1971 takisto viedol rektor Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme Štefan Náhalka. V pracovnom programe náboženského odboru na roky 1971 - 1973 sa explicitne uvádzalo, že chce dopomôcť tomu, aby bolo Slovensko postavené na roveň iným národom aj ohľadom organizačných štruktúr náboženského života, delimitácie diecéz a vlastnej cirkevnej provincie.

Štefan Náhalka ako rektor Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme sa zapojil aj do ekumenického úsilia montiniovského pontifikátu, pozýval na svoju pôdu predstaviteľov pravoslávnej cirkvi, či už z Konštantinopolského alebo Macedónskeho (Ochridského) patriarchátu, ba v roku 1967 dokonca navrhol Svätej stolici, aby počas návštevy Konštantinopolského patriarchu Athenagora v Ríme hlava prvého pravoslávneho patriarchátu navštívila aj SÚSCM. Hoci návšteva sa nakoniec neuskutočnila, Rímska kúria sa návrhom dlho zaoberala, čo svedčilo o vážnosti slovenskej inštitúcie i oboch navrhovateľov - biskupa Pavla Hnilicu a Štefana Náhalku.

Všetky tieto aktivity vykonával Náhalka popri svojej každodennej činnosti rektora ústavu, ktorý mal na starosti chod inštitúcie, jej čulé publikačné aktivity a predovšetkým zháňanie finančných prostriedkov na živobytie i prácu ústavu. Popri tom viedol duchovnú správu pre Slovákov v zahraničí, ktorá bola spätá s neustálym cestovaním po celom svete, s organizáciou duchovných cvičení, táborov pre mládež a každoročných stretnutí slovenských misionárov, ktoré vďaka Náhalkovi spravidla zahŕňali osobitnú audienciu u pápeža.

Náhalkova činnosť bola veľkým tŕňom v oku československého komunistického režimu, veľmi citlivého na svoju medzinárodnú reputáciu a žiarlivo strážiaceho svoj "ideologický monopol" vplyvu na vlastné obyvateľstvo. Komunistický režim mal z činnosti slovenskej kňazskej emigrácie, ktorú nemohol nijako kontrolovať ani vydierať, veľký strach, tým viac, že v nej videl nielen hlavného "ideologického" nepriateľa, ktorý šíril katolícku vieru a zastával záujmy Cirkvi na Slovensku, ale aj nežiaducu oporu slovenských národných záujmov. Príznačné bolo, že komunistický vokabulár nevedel hlavnému centru slovenskej katolíckej emigrácie v Ríme prísť ani na meno a z názvu Slovenského ústavu svätých Cyrila a Metoda vylúčil nielen epiteton "svätých", neakceptovateľný z pohľadu marxistickej ateistickej ideológie, ale aj prídavné meno "slovenský", ktoré sa zdalo byť nezlučiteľným s politickým čechoslovakizmom v komunistickej verzii. Zahraničná politika československého socialistického štátu robila všetko pre to, aby prinútila Svätú stolicu potláčať alebo aspoň obmedzovať činnosť slovenských emigrantov a pri každom stretnutí či písomnom kontakte so Svätou stolicou prednášala ultimatívnu požiadavku, aby najvyššia cirkevná autorita umlčala slovenskú kňazskú emigráciu. Splnením tejto požiadavky podmieňovala československá strana i konanie ďalších rokovaní a súhlas s menovaním biskupov.

Praha najviac tlačila na to, aby z Ríma odišiel biskup Pavol Hnilica, aby P. Félix Litva prestal byť viceprovinciálom slovenských jezuitov a predovšetkým, aby Štefan Náhalka prestal byť rektorom SÚSCM. Inteligentného, rozhľadeného a pre vec Cirkvi a slovenského národa bezhranične zapáleného a obetavého Náhalku pražský režim otvorene nenávidel a využíval každú príležitosť, aby mu poškodil a odstránil ho z jeho miesta. Štátna bezpečnosť sa neštítila zákulisných manipulácií a intríg najhrubšieho zrna, ktoré mali vnášať rozpory

do radov slovenskej emigrácie a Náhalku kompromitovať v očiach slovenského kléru a veriacich i Svätej stolice a "posílit negativní vztah ke slovenské emigraci".

Hoci Svätá stolica nemohla a nechcela zasiahnuť proti emigráciám tak, ako si to podľa moskovského vzoru predstavovali komunistickí mocipáni, faktom je, že k istým atmosferickým zmenám vo vzájomných vzťahoch došlo. Zatial' čo v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch sa Svätá stolica často obracala na príslušníkov cirkevnej emigrácie v Ríme ako na cenný zdroj informácií o situácii Cirkvi za železnou oponou, od začiatku rokov sedemdesiatych si Štátny sekretariát začal udržiavať väčší odstup od kňazských exulantov a brzdiť radikálny jazyk Vatikánskeho rozhlasu. V takejto pretrvávajúcej silnej guľometnej paľbe prišli zo strany Štátneho sekretariátu, ktorý sa usiloval nájsť spôsob, ako odľahčiť vzťahy s Prahou, niektoré subtílne tlaky, aby najexponovanejší emigranti opustili svoje posty a odsťahovali sa z Ríma do vzdialenejších častí sveta. Biskup Hnilica síce Rím opustiť odmietol, ale Félix Litva ešte v roku 1970 odišiel do Kanady a v septembri 1975 prestal zastávať úlohu viceprovinciála slovenských jezuitov v zahraničí. A Štefan Náhalka, hoci s boľavým srdcom, našiel v roku 1973 diplomatický spôsob, ako opustiť post rektora SÚSCM, na ktorom ho nahradil Dominik Hrušovský.

Hoci Náhalka prestal byť rektorom SÚSCM, práce mu zostalo naďalej požehnane: zostal delegátom pre duchovnú správu slovenských emigrantov a predsedom vedeckej inštitúcie Slovenského ústavu v Ríme, hlavným redaktorom Hlasov z Ríma i predsedom Náboženskej komisie SKS. Dlhé roky ťažkej práce, ktorá nepoznala oddych či dovolenku a telesnej schránke dopriala iba najsparťanskejší spôsob života, sa však čoraz citeľnejšie podpisovali pod Náhalkov zdravotný stav, až pokiaľ v marci roku 1975 vyčerpaný a upracovaný predčasne zomrel.

Jeho nástupca na čele Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme i duchovnej správy pre Slovákov v zahraničí Dominik Hrušovský sa krátko po jeho skone zdôveril Michalovi Zolárkovi, farárovi v slovenskej obci Selenča vo Vojvodine:...stále živo, a to na každom kroku, pociťujeme jeho odchod. Ani nie natoľko na poli práce, tá sa už nejako len musí zvládnuť, poprípade obmedziť, ale viacej v rovine skúseností, ktoré on mal a ktoré mohol mať na istých poliach slovenského života len on.

Na fotografii z Archívu Pápežského slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme je don Andrej Šándor (stojaci), sediaci v prvom rade Mons. Anton Botek, Mons. Jozef Tomko, Mons. Štefan Náhalka, opát Jerome Koval, v druhom rade sediace sestry vincentky sr. Gaudencia Černá a sr. Galla Vrablecová, stojaci v pozadí don Rudolf Blatnický a v poslednom rade študenti Jozef Kvasnovský a Željko Komár z Josipovca. Fotografia pochádza asi z rokov 1970-1971

"Mnoho ľudí neobetuje svoj život nikomu a ničomu. Oproti nim stoja tí, čo zasvätili svoj život Bohu. Spomedzi všetkých tak najväčšmi učinili kňazi a rehoľníci, hoci tak vlastne konajú aj všetky stavy a povolania. V konkrétnom prostredí potom celú svoju prácu a námahu vykonávajú v rámci národa, v ktorom žijú. Občas sa však stane, že človek pocíti lásku aj k inému národu. Nikdy nezabudne na svoj domov, no druhý národ sa stane jeho novou otčinou, a novým dieťaťom zároveň. Tomu národu potom venuje celý život a obetuje sa pre jeho ľud. A pozná ho lepšie o to viac, že v ňom nevyrástol, ale smel ho spoznať zvonku a pamätal si okamih prvého kontaktu s ním, ako keď spoznávame nového človeka. Aj národ môžeme milovať, ako milujeme ľudí, lebo ak vidíme Boží obraz v človeku, vidíme, ako sa prejavuje aj v národe. Takýmto spôsobom miluje Slovensko pán profesor Tadeusz Zasępa (1946). Miluje ho tak, ako rodič miluje dieťa - v dobrom i v zlom, aj keď ho dieťa raní. Miluje ho prostredníctvom svojej práce, ktorú venoval slovenskému národu a najmä slovenskej mládeži. Dlhé roky pôsobil ako rektor a profesor Katolíckej univerzity v Ružomberku, kde za sebou zanechal veľké dielo, spomeňme napríklad otvorenie Univerzitnej knižnice KU. Predtým pôsobil na Katolíckej univerzite v Lubline, na Katolíckej univerzite vo Washingtone, ďalej na univerzitách v Ženeve či v Miláne. Ovláda mnoho cudzích jazykov, medzi ktoré patrí i lotyština a posunková reč. Vo svojej obetavej kňazskej činnosti pomohol mnohým ľuďom, okrem iných i komunite hluchonemých veriacich. Rozhovor s prof. T. Zasepom bol nahraný v lete roku 2015. Krátko nato zastihli pána profesora vážne zdravotné komplikácie, ktoré vyústili do operácie srdca. 23. apríla sa pán profesor dožíva životného jubilea 70 rokov, k čomu mu srdečne blahoželáme, želáme mu mnoho zdravia a ďakujeme za všetko, čo pre slovenský národ urobil. Nech mu Pán Boh mnohokrát oplatí jeho námahu a schopnosť odpúšťať a nech odmení jeho chvíle s Ježišom, lebo podľa jeho vlastných slov sú "tým jediným, čo si človek odnáša so sebou na druhý svet." Nech Pán Boh požehná otca Tadeusza Zasępu!

- Pochádzate z Radziechowic pri Čenstochovej. Blízkosť tohto posvätného mariánskeho miesta sa určite prejavila na duchovnom prostredí, v ktorom ste vyrastali.

TADEUSZ ZASĘPA: - Mal som tri mesiace, keď sme sa presťahovali do Čenstochovej. Moji rodičia žili pôvodne v Ľvove, počas vojny však odtiaľ museli ujsť. Našli útočisko u príbuzných v Radziechowiciach, kde som sa narodil. Čoskoro sme sa museli odsťahovať aj odtiaľ, no stará mama vravela, že ak sa uchýlime ku nej do Čenstochovej, tak sa nám pod ochranou Matky Božej nič nemôže stať. A tak i bolo. Čenstochovú vnímam ako svoje rodisko. Odmala som chodieval za Matkou Božou na Jasnú Horu. Keď som mal asi sedem rokov, všimol som si, že sa na mňa obraz Matky Božej pozerá. Dnes už viem všetko o ikonografii, o tom, že sa na vás ikona díva z každého uhlu. Vtedy ma to však udivilo. Chodil som z jedného kúta do druhého, nech som však bol kdekoľvek, Matka Božia ma stále sledovala. Opakovalo sa to mnohokrát. Hanbil som sa o tomto zistení povedať rodičom, aby ma nevysmiali. So svojím objavom som však zdôveril milovanej tete Júlii: "Teta, Matka Božia sa na mňa stále pozerá!" Teta mi s úsmevom odpovedala: "A ty si myslíš, že ona sa díva iba na teba? Kdeže, díva sa na každého, lebo je taká dobrá." To bol pre mňa kopernikovský objav. Zajasal som. Vzal som si tie slová do srdca a dodnes s nimi žijem. Prečítal som množstvo

štúdií, množstvo kníh z mariológie, no dodnes vo mne hlboko rezonuje veta - Matka Božia sa díva na všetkých ľudí, lebo je taká dobrá.

- Z koľkých súrodencov ste pochádzali?

TADEUSZ ZASĘPA: - Boli sme štyria, mám dve sestry, brat už nežije. Moji rodičia boli učitelia, mama učila francúzsky a otec nemecký jazyk. Moja stará mama bola Francúzska, ktorá sa kvôli starému otcovi - svojej láske zo štúdia farmácie v Grenobli, presťahovala spolu s rodičmi do Poľska. Život našej rodiny nebol ľahký - raz sme boli hore, raz dole, raz na voze, raz pod vozom. Ale to najdôležitejšie, čo som si z domu odniesol, bolo ponaučenie, že v živote môžeme stratiť čokoľvek, nesmieme

mesiac do väznice za otcom, ale iba dvakrát počas štyroch rokov jej povolili stretnúť sa s ním. Amnestie udelené roku 1956 sa týkali i môjho otca. Zo žalára sa však vrátil s podlomeným zdravím a zomrel ako päťdesiatšesťročný. Vtedy mi pripadal ako starý človek, no až dnes ako sedemdesiatročný viem, koľko životnej sily mu to ubralo!

- Zažili ste ešte povojnové Poľsko... Zmenila sa od tých čias poľská zbožnosť? A vôbec, prejavilo sa historické delenia Poľska v kultúrnych a duchovných rozdieloch medzi jednotlivými časťami krajiny?

Tadeusz Zasępa: - Poľsko bolo v 18. a 19. storočí rozdelené medzi Prusko, Rusko a Ra-

krajiny práve z rakúskej časti Poľska, najmä z Jagelovskej univerzity v Krakove. Poľsko síce bolo rozdelené, Cirkev však zostala jedna. Všade sa spievali rovnaké poľské piesne, kňazi sa nepodriaďovali štátnej moci. Poliaci majú v sebe stále prvok neposlušnosti. Cirkev teda zohrala obrovskú úlohu pri zachovaní národnej integrity Poľska. Rozdelenému Poľsku pomohla aj Matka Božia z Jasnej Hory, ktorá neprestala byť duchovným centrom a srdcom národa. Prichádzali tam zástupy pútnikov z nemeckej, z rakúskej i z ruskej časti krajiny. Jasná Hora dodávala duchovnú silu národu i počas komunizmu. Muž svätej povesti, kardinál Stefan Wyszyński, začínal na Jasnej Hore kázne slovami: "Deti Božie, deti moje!" Dnes

Slováci majú najväčší dar na ich rukách nespočíva cudzia krv

Rozhovor s profesorom o. Tadeuszom Zasępom

Profesor Tadeusz Zasępa udeľuje Jeho Eminenci kardinálovi J. Ch. Korcovi v mene Katolíckej univerzity v Ružomberku čestný doktorát (2009)

však stratiť vlastnú tvár. To som si zapamätal navždy. Nie je mi teda jedno, čo hovorím a ako konám - všetko sa snažím robiť tak, aby som nestratil tvár. Možno sa raz ukáže, že som sa mýlil, no podstatné je, že som konal podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia.

- Poznačila vašu rodinu doba najtvrdšieho komunizmu?

TADEUSZ ZASĘPA: - Áno, môj otec bol zatknutý roku 1952 a odsúdený na pätnásť rokov žalára vo Wronkoch - väzení pre politických väzňov. Otec bol odsúdený za to, že pred zinscenovanými "demokratickými" voľbami rozdával letáky proti komunistickej strane. Zatkli ho okamžite a my sme o ňom tri dni nemali nijaké správy. Moja mama zostala sama so štyrmi deťmi, pričom najmladší brat mal iba šesť týždňov. Mama cestovala vlakom každý

kúsko. 125 rokov existencie v zostavách iných štátov sa podpísalo na jeho podobe. Rakúska expanzia umožňovala väčší kultúrny rozvoj. Z hľadiska duchovnosti panovala vlastne sloboda. Ekonomicky na tom bola táto časť horšie, hoci v tom čase to bolo všade na svete podobne. Sloboda však bola. Poliaci dodnes v dobrom spomínajú na rakúskych cisárov, i napríklad na cisárovnú Zitu Bourbon-Parmskú. V nemeckej časti bola najvyššia ekonomická úroveň, no z hľadiska kultúrneho a národného života sa žilo veľmi ťažko. Vládla silná germanizácia, deti boli bité za používanie poľštiny. V ruskej časti však neboli ani ekonomické, ani kultúrne podmienky na život... Tam bolo to, čo Pán Boh dal.

Zaujímavé, že po roku 1918 takmer všetci poľskí intelektuáli prišli do ostatných častí

nám to nepripadá zvláštne. No za komunizmu ste nepatrili nikomu - iba ak štátu, pre ktorý ste predstavovali číslo. Odrazu ste však boli nazvaní Božími deťmi... Poliaci sa teda snažili zachovať si svoju kultúru a náboženstvo. Zabudnúť na svoje korene je totiž čosi neprirodzené - akoby sme povedali, že síce máme rodinu, ale nič nás s ňou nespája a nič pre nás neznamená. O to isté sa teraz usiluje genderová politika. Aj Slovensko pretrváva práve vďaka duchovnosti a kultúre. Slováci nemali omnoho dlhšiu dobu vlastný štát, a predsa si zachovali svoju tvár. Slovák je Slovák - a to sa nedá nijako vymazať.

 - Aká bola vaša cesta ku kňazskému povolaniu? Ako na vaše rozhodnutie reagovala rodina?
 TADEUSZ ZASĘPA: - Moja rodina bola veľmi

nábožná, sestra starého otca bola rehoľnou sestrou u vincentiek. Doma sme sa často modlievali ruženec až tak, že nás boleli kolená. No rodičia nám vraveli - vydržte, ešte sa treba pomodliť za ďalšie duše... A to nás vychovávalo. Môj otec však nebol nadšený z rozhodnutia pre seminár. Niežeby bol vyslovene proti, ale mal o mňa strach. Čo ak budú komunisti prenasledovať kňazov? Mojou prvotnou motiváciou bolo odhodlanie slúžiť ľuďom a prispieť k zvrhnutiu ateistického komunistického režimu. Keď som však nastúpil do seminára, hneď som zistil, že veci sa majú inak. Že musím v prvom rade slúžiť Bohu, vysluhovať sviatosti a žiť celkom iný život, než boli moje pôvodné predstavy. Zvažoval som aj možnosť stať sa jezuitom a pomáhať Poliakom v zahraničí, ale nestalo sa tak. Službe biednym a chorým som sa naučil veľmi skoro pri práci vo farnosti. Keď uplynulo asi dvadsať päť rokov môjho kňazstva, prišlo akési obdobie reflexie. Uvedomil som si, že som sám, aby druhí neboli sami. Tým sa riadim dodnes. Na prvom mieste je Boh a blížny - moje vlastné veci nie sú podstatné.

- Spomínali ste pomoc biednym. Ešte v začiatkoch vašej kňazskej činnosti ste pôsobili ako kaplán pre nepočujúcich. Ako ste sa dostali k posunkovej reči?

TADEUSZ ZASĘPA: - Začalo sa to ešte v seminári, kde nás špirituál, odborník na pastoráciu hluchonemých, naučil základy posunkovej reči. Neskôr sme absolvovali špeciálny kurz v Katoviciach. Venoval som sa mnohým cudzím jazykom a dohovoril som sa prakticky s každým, no s hluchonemými veriacimi som komunikovať nevedel. Zúčastňoval som sa svätých omší pre hluchonemých, kde sme "migali", teda posunkovou rečou tlmočili Evanjelium. Hluchonemým som sa neskôr venoval vo Wieluni a vo Wieruszowie kde som už i spovedal a sám si pripravoval kázne, čo je však v týchto prípadoch veľmi náročné. Zistil som, že sú to ľudia, ktorí veľmi potrebujú našu pomoc. No zo všetkého najviac potrebujú naše srdce. Viete, ak človek nepočuje, chýba mu veľa informácií o svete. Nevie o speve vtákov, nepozná hudbu padajúceho dažďa, ani zvuk zavýjajúceho vetra. Títo ľudia nepoznajú ľudský hlas a čo je najsmutnejšie, nikdy nepočuli hlas svojich detí. Stretol som matky, ktoré sa pýtali: "Povedzte, ako rozpráva naše dieťa? Aký má hlas?" Odpovedal som: "Krásny..." Na to sa nedá spomínať bez sĺz v očiach. Preto som sa im rozhodol pomáhať a rozumieť ich jazyku a duši. Sú to totiž ľudia, ktorí poznajú svet iba čiastočne. Nevidiaci môžu rozumieť harmónii, počujú zvuky, môžu rozprávať, počúvať poéziu a najrozmanitejšie knihy... To je veľké bohatstvo. Ale čo hluchonemí? Niektorí z nich tvrdia, že väčší problém je nevidieť. Slepí zas tvrdia, že najhoršie je nepočuť. Ja si však myslím, že horšie je nemať sluch a možnosť vlastnej reči. Hluchonemým sa teda venujem dodnes i na Slovensku. Keď ich stretnem, veľmi sa čudujú, že ovládam posunkovú reč. No stávajú sa i humorné situácie... Mnoho postihnutých rozdáva v reštauráciách suveníry, za ktoré získavajú finančný príspevok. Vždy sa s nimi snažím nadviazať rozhovor v posunkovej reči. Vtedy sa ukáže, kto je postihnutý naozaj a kto je podvodník - mnohí totiž rýchlo zmiznú bez stopy.

- Aká je teda viera hluchonemých? Ako uverili v Krista? Akiste je to viera založená na iných princípoch, než u intelektuálov zvyknutých na učené debaty.

TADEUSZ ZASĘPA: - Viera týchto ľudí sa zakladá takmer výlučne na emóciách. Musíte im odovzdať to, čo cítite. Ako prežívate svoju vieru. Kňaz, ktorý sa venuje pastorácii hluchonemých, musí vieru cítiť. Týmto ľuďom nemôžete predkladať zložitú teológiu. Môžete im však povedať, že ich miluje Boh a taktiež pápež, ktorý by sa rád naučil ich jazyk, ale nemá čas. Treba im ukazovať ukrižovaného Pána Ježiša, ktorý podstúpil veľké utrpenie za hriechy nás všetkých, nikoho nevynímajúc. Treba im obrazne ukazovať krv i zmŕtvychvstanie. Síce sa k tomu uchyľujem veľmi nerád, no zdôrazňujem i strach - mysterium fascinosum. Veď bázeň pred Bohom je jeden z darov Ducha Svätého. Hluchonemí však musia cítiť, že ste úprimný a že nerobíte medzi nimi rozdiely. V skupine musíte podať ruku každému jednému zvlášť, inak by to bolo vnímané ako urážka. Nemôžete ich sklamať, lebo inak budete považovaní za falošného. No a falošný kňaz, to je tá najhoršia kombinácia. Keď sa však kňaz stane dôverníkom hluchonemých, zveria sa mu so všetkými problémami - zdravotnými i právnickými... Sklamať ich však môžete iba raz.

- Je pravda, že posunková reč je univerzálna pre všetky národy?

TADEUSZ ZASEPA: - Áno, no hoci existuje univerzálny tzv. švédsky slovník, i tu sa vyskytnú "dialekty". Napríklad v oblasti Krakova a Katovíc, kde bolo rozvinuté baníctvo, sa pre slovo "práca" zaužíval posunok pripomínajúci prácu s krompáčom. V okolí Lodže, kde sa ľudia venovali súkenníctvu, sa používal symbol pripomínajúci prácu s textilom. Pri posunkovej reči výrazne pomáha mimika a pohyby pier.

- Kto zo svätých, z umelcov či historických osobností mal na vás najväčší vplyv?

TADEUSZ ZASĘPA: - V mladosti ma najviac inšpiroval poľský jezuita svätý Stanislav Kostka, patrón mládeže. V seminári ma posilňoval svätý Stanislav, biskup a mučeník. A samozrejme, môj patrón svätý Juda Tadeáš, pomocník v obzvlášť ťažkých situáciách. Narodil som sa na sviatok svätého Vojtecha a mal som byť pokrstený podľa tohto svätca. Avšak brat mojej mamy - Tadeáš, zahynul v koncentračnom tábore. Dali mi teda meno po zosnulom strýkovi. Ovplyvnilo ma i osobné poznanie Jána Pavla II. a nášho rektora v seminári Adama Skrzypca. Z básnikov je mi najbližší Cyprian Norwid a zo slovenských autorov najmä velikán Milan Rúfus. Samozrejme, nemožno zabudnúť ani na A. Mickiewicza, J. Słowackého a H. Szienkiewicza. Spomedzi osobností som ako mládenec veľmi obdivoval T. Kościuszka. Z hudby milujem A. Vivaldiho, F. Chopina, ale i Mikuláša Schneidera Trnavského. Plne vnímam to, že Slováci sú umelecky veľmi schopný národ. Či už v hudbe, či v poézii. Majú veľký potenciál, pretože sa v nich skrýva veľký cit. Slováci cítia vieru, a preto cítia i umenie.

- Ako sa vám podarilo vytvoriť si taký hlboký vzťah k slovenskému národu? Spomínate si na prvé stretnutie so Slovenskom?

TADEUSZ ZASĘPA: - Udialo sa to náhodou v Toronte. V čase, keď sme potrebovali prostriedky na vybudovanie kolégia Jána Pavla II. v Lubline, obrátil som sa s prosbou o pomoc i na Štefana Romana, podnikateľa a veľmi ušľachtilého človeka. Navštívil som ho v jeho apartmánoch a kanceláriách s najvzácnejším zariadením, kde nás prijal s veľkou radosťou. Rozprávali sme sa po anglicky, vtedy som ešte o slovenčine nemal poňatia. Vždy sa hovorilo iba o Česko-Slovensku a o Čechoch, až sa nadobúdal dojem, že tam žijú iba Česi. Keď sme predstavili náš projekt, zaznela priama otázka: "Dobre... Koľko peňazí potrebujete?" Išlo o sumu niekoľko miliónov dolárov. On však od-

povedal: "Pomôžem vám. Chcem však vedieť, či budú môcť aj moji bratia Slováci študovať na vašej univerzite a či im budete pomáhať, ak v Poľsku padne komunizmus." Odpovedal som, že vtedy bude určite slobodné i Slovensko a že určite Slovákom pomôžeme. Práve vďaka Štefanovi Romanovi som sa o Slovensku mnoho dozvedel, rozprával o ňom s takou láskou, že to oslovilo i mňa. Doteraz sa modlím zaňho i za jeho rodinu, každý rok zaňho slúžim zádušnú svätú omšu a stretávam sa s jeho dcérou. Je to človek veľmi blízky môjmu srdcu - človek, ktorý sa obetoval.

- Pamätáte si na svoju prvú návštevu Slovenska?

TADEUSZ ZASĘPA: - Bolo to asi v roku 1995, keď univerzitu v Lubline navštívili biskupi F. Tondra, E. Kojnok a A. Tkáč s prosbou o pomoc v oblasti kultúry a médií. Udivilo ma, že samotní biskupi doslova žobrú o pomoc pre svoju krajinu. A tak som sa u rektora prihovoril za Slovensko i ja a následne som bol poverený vedením tejto "misie". Raz do mesiaca sme v skupinke piatich profesorov Lublinskei univerzity viedli prednáškové kurzy na Spiši. Neskôr prišlo pozvanie do Trnavy organizovať postgraduálne štúdium žurnalistiky a následne som pomáhal novovznikajúcej Katolíckej univerzite v Ružomberku. Boli to krásne časy spolupráce s veľkými ľuďmi, napr. s profesorom Imrichom Vaškom alebo s mojím žiakom, neskorším profesorom Petrom Olekšákom.

- Zmienili ste dekana Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity, profesora Imricha Vaška. Ako si spomínate na jeho osobnosť? Bohužiaľ, napriek jeho osobnej obete, sa naňho na univerzite zabúda.

TADEUSZ ZASĘPA: - To zabúdajú konkrétni ľudia. No u mnohých je spomienka na neho nezmazateľná. Nikdy som ho nevidel neusmiateho - okrem obdobia, keď už bol na smrtel'nej posteli. Často som ho navštevoval na Spiši, kde dokonával. Mal v rukách ruženec, modlil sa a vo chvíľach, keď ma spoznával, prosil o modlitbu. Bol to veľký vedec i veľký človek. S oddanosťou sa venoval študentom. Viem, že nie všetkým sa to páčilo - a čo je najsmutnejšie, zosmiešňovali ho často tí, ktorým on sám pomohol dostať sa na fakultu. Dnes sú z nich veľkí funkcionári... Ale vďaka komu? Vďaka profesorovi Vaškovi a profesorovi Olekšákovi. Profesor Vaško je pre mňa ideál profesora - múdry a dobrý človek. Lebo ak je človek iba múdry, a nie je dobrý, je to katastrofa. Napokon múdrosť samotná v sebe obsahuje i lásku... No vzdelanosť spolu so zlobou je veľké nešťastie. Veď i osnovatelia koncentračných táborov boli veľmi vzdelaní - ale čo je vzdelanie bez srdca? Modlím sa, aby bol profesor Vaško Božím sluhom a aby bol blahoslavený. Život profesora Vaška bol pre mňa blahoslavený - v jeho oddanosti, viere a štedrosti. Vždy sa zaňho modlím na prešovskom cintoríne. Vtedy si uvedomím, ako veľmi sa oplatí, aby bol človek dobrý. Hoci to nič neznamená pre umelých intelektuálov, ktorým stačí častokrát iba Google.

- Ako by ste charakterizovali slovenskú spiritualitu? Čím sa odlišuje od duchovnosti iných národov?

TADEUSZ ZASĘPA: - Duchovnosť národov sa rozvíja v konkrétnych okolnostiach. Historické podmienky slovenského národa boli plné utrpenia, a tak je Sedembolestná Panna Mária pre Slovensko najlepšou patrónkou. Mnoho národov má za svoju patrónku Matku Božiu, pretože práve ona najväčšmi z ľudí poznala Boha, ona najväčšmi poznala Ježiša Krista, poznala bolesť zo straty dieťaťa, radosť Kány Galilejskej i bolesť pod krížom. Vo filme P.P.

Pasoliniho Panna Mária pod krížom nahlas narieka, ba hádže sa na zem. No my i zo starého hymnu Stabat mater vieme, že Panna Mária stála pod krížom v tichých slzách "iuxta crucem lacrimosa". Panna Mária poznala najlepšie z ľudí Cirkev. A my vieme, že Cirkev má byť božská. Nikto nie je vlastníkom Cirkvi, nik ju nemôže riadiť podľa seba. Cirkev treba riadiť podľa Krista - nič viac... Ale zároveň ani nič menej. Preto máme Pannu Máriu za vzor i za matku. To, že Panna Mária je s nami v radostiach i smútkoch, veľmi ovplyvnilo slovenskú zbožnosť. Púte do Levoče, Šaštína či Starých hôr... A akoby to Slovákom nestačilo, chodia i do Čenstochovej, do Lúrd... Je krásne, že Slováci majú takú veľkú potrebu Božej

Slováci teda vieru cítia. Ich viera nie je čisto intelektuálna - napokon viera ani nemôže existovať bez srdca. Slováci nešpekulujú - čo, ako, prečo... Kľaknú si na kolená a modlia sa. To vidím, keď sa dívam na Slovákov pri modlitbe - v kostoloch či počas pútí. Slováci sú veľmi šľachtený národ. Nemám s nimi nijakú zlú skúsenosť, okrem malého okruhu ľudí na Katolíckej univerzite... Takí ľudia sa však nájdu všade a je ich tak málo, že v porovnaní s národom netvoria ani bodku nad písmenom "i". Slovensko je pre mňa všetkým. Len postupne som zisťoval, čo je to slovenská spiritualita. Keď som pôsobil v Trnave, mal som okolo seba veľmi dobrú skupinu kňazov, rehoľných sestier i laikov. Keď sme po dvoch rokoch končili štúdium, vedel som, že sú to výnimoční ľudia. Uplatnili na ministerstve školstva či v rôznych médiách a organizáciách, napríklad predseda správnej rady ÚPN O. Krajňák, či gréckokatolícki kňazi o. Ľ. Petrík a o. M. Hospodár, či generálny riaditeľ rádia Lumen o. J. Spuchl'ák... Nechápal som, odkiaľ berú toľko duchovnej sily. Pýtal som sa ich, či majú nejakú pieseň, poéziu alebo osobnosť, ktorá ich inšpiruje. V skupine nastal šum. Potom sa postavili a zborovo zaspievali pieseň Slovensko moje, otčina moja. Vtedy som ešte nerozumel slovám tejto piesne, ale oduševnenie študentov ma zaujalo až tak, že som si vypýtal jej text. V Lubline som si ho sám pre seba preložil a rozjímal nad jeho významom.

 Na základe tejto piesne sa vám podarilo vystihnúť podstatu slovenského duchovného života.

TADEUSZ ZASEPA: - Rýchlo som zistil, že tá pieseň je veľká svojimi slovami i významom. V prvej slohe "Slovensko moje, otčina moja, krásna si ako raj...." sa popisuje krása Slovenska, ktorá je zrejmá. To všetko dal Slovensku Boh a akiste sa musel dlho zamýšľať, kým stvoril pre jeden národ toľko krásy a dobroty. Krása prírody pôsobí i na spiritualitu krajiny. Hlboko prežitý kontakt s prírodou uspôsobuje dušu na vnímanie duchovného sveta. Slovák povie: "Idem do prírody", akoby hovoril, idem k priateľovi, teda "do przyjaciela", ako by sme povedali my Poliaci. V Poľsku hovoríme "idę w góry", "idę nad morze", ale Slováci vravia "do prírody", akoby prírodu navštevovali ako svojho priateľa. Iný rozmer nastupuje v druhej slohe: "Hej, mám otčinu ja ešte inú". Slováci nemali s výnimkou Slovenského štátu vlastný štát. Stále však žila slovenská kultúra, jazyk, príroda a koncept "našej dedinky", spoločenstva, ktoré držalo ľudí pohromade a kam bolo ťažké preniknúť. Keďže však neexistovala otčina v štátoprávnom zmysle, pre Slovákov existovala ešte iná otčina v nebi. Vo filozofickom zmysle je to transcendencia otčiny. Ako keď hovoríme o návrate do nebeskej vlasti. To

je v Slovákoch veľmi silno zakorenené - slová tejto piesne nevznikli náhodou. Ďalej sa spieva "kde večne vládne môj Boh a Pán... Tam zmiznú žiale aj náreky, tam budem bývať až naveky..." - ved' to je vyjadrenie najväčšej odovzdanosti Bohu. Keď zmizlo Poľsko z mapy sveta, poľskí intelektuáli ako napr. C. Norwid tvrdili, že Poľsko žije v srdciach Poliakov. No Slováci šli ešte ďalej. Svoju vlasť uložili ešte vyššie, na nebesia, k Bohu. A to im dodávalo silu a nádej. Slovensko je národ nádeje. V tretej slohe sa spieva: "Kým ten čas príde, že sa to stane, chcem Bohu, vlasti žiť oddane, blížnemu slúžiť a právo hájiť, to heslo mladých vždy musí byť..." Táto sloha vo mne vyvolala mnoho otázok. Čo má nastať? Slováci zrejme dúfali vo svoj štát na zemi. No ak by nebol, netreba zúfať, otčinu máme už na nebesiach. A tak máme plán, čo treba dovtedy robiť slúžiť blížnemu a hájiť pravdu. To je najkrajší životný program. pieseň ma teda oslovila natoľko, že sa snažím o nej všade rozprávať, aby boli Slováci hrdí na svoj národ. Možno sa Slovákom zdajú ich dejiny malé, pretože nemali kráľov či kniežatá. Nuž, nie všetci králi a šľachtici boli svätí... Pre mňa je slovenským kráľom suverénny slovenský národ. Alebo je slovenským král'om Kristus. Mrzia ma snahy oslabiť národné a duchovné cítenie Slovákov. Myslím však, že sa to zničiť nedá. To, čo je v génoch, už nikto nevymaže. To vidím i v starých ženičkách v kostole. Vždy sa s očakávaním dívam, či nezhliadnem ženy v krojoch. Lebo to sú stĺpy národa. Ony zachraňujú tradíciu, náboženstvo i hrdosť. Vedia, že sú katolíčky a Slovenky. To isté vidím i v gréckokatolíckej cirkvi, ktorá mala veľmi ťažký osud, keď už málokto dúfal, že vstane z mŕtvych.

 Práve vy ste nádherne definovali historickú cennosť slovenského národa, ktorá spočíva v tom, že nemá na rukách cudziu krv.

TADEUSZ ZASĘPA: - K tejto myšlienke som sa dopracoval v období, keď som mal z iniciatívy Katolíckej univerzity prijať slovenské občianstvo. Bolo to potrebné, aby som v rôznych komisiách nefiguroval ako cudzinec. Prijať občianstvo je však veľká vec. Nemožno ho len tak strčiť do vrecka a hrdiť sa - som slovenský občan. Chcel som sa teda na tento krok zodpovedne pripraviť, a tak som podrobne študoval všetko o slovenskom národe, jeho dejinách, filozofii a duchovnej podstate. Mnoho som čítal a pýtal sa. Nenašiel som však ani jediný moment, kde by Slováci ako národ hromadne niekomu páchali krivdu. Odvolávať sa na obdobie Druhej svetovej vojny nie je správne - tam treba všetky výčitky adresovať Berlínu a Moskve. Slováci však neurobili nikomu žiadnu sebou organizovanú krivdu.

Nemajú na rukách cudziu krv. To ma ako Poliaka veľmi oslovilo. Slovenské občianstvo som prijal, to však neznamená, že by som zabudol na Poľsko. Ak totiž nemilujete svoju vlasť, nikdy nebudete schopný milovať ani inú krajinu. Keď sa ma ľudia pýtajú, prečo milujem Slovensko, s humorom odpovedám - pretože láska je slepá.

- Je zaujímavé, že ste sa venovali i mediálnym štúdiám. Ako ste sa dostali k tejto špecializácii? Je to odbor predsa len vzdialený duchovnému životu...

TADEUSZ ZASĘPA: - Keď bol roku

1981 vyhlásený v Poľsku vojenský

stav, bol som na služobnej ceste v

Amerike. Odrazu som sa pod hroz-

bou väzenia nemohol vrátiť do Poľ-

ska. Cieľ mojej služobnej cesty však

skončil a ja som nemal ani peniaze,

ani strechu nad hlavou. Blížili sa

Vianoce a nevedel som, kam sa po-

dieť. V úzkosti som šiel za poľskými

oblátmi v Toronte, do Farnosti svä-

tého Kazimíra, Roncesvalles Avenue 156 - tú adresu viem dodnes naspamäť. Ochotne ma prijali, hoci som bol pre nich cudzím človekom. Na druhý deň sa o mojej situácii dozvedel františkán poľského pôvodu o. Cornelian Dende OFM Cap., riaditeľ rozhlasového koncernu zahrňujúceho päťdesiat šesť staníc v USA a v Kanade, ktorý prišiel k miestnym oblátom nahrávať poľské koledy. Pozval ma do jednej rozhlasovej stanice v Buffale, lebo mám údajne mikrofonický hlas. Vtedy som nemal ani poňatia o mikrofonickom hlase. No môj "mikrofonický hlas" bol najprv zamestnaný upratovaním kancelárií, vynášaním smetí a neskôr administratívnou prácou. Také sú americké metódy na overenie človeka. Prijal som to však s vďačnosťou. Až po desiatich mesiacoch som začal pracovať v rádiu moderovať, písať a opravovať poľské texty. Čoskoro mi navrhli, aby som sa venoval mediálnym štúdiám. Keď som namietal, že sa chcem venovať teológii, dostal som odpoveď, že teológiu by som si musel hradit' sám, ale mediálne štúdiá mi zaplatia oni. Spočiatku to bolo náročné a nevidel som v tom nijakú perspektívu. V Amerike však vedeli, že komunizmus čoskoro padne a že budú potrebné katolícke médiá. Z mediálnych štúdií som získal habilitáciu a keď bol zrušený vojenský stav, vrátil som sa do Poľska. To so sebou prinieslo i mnoho negatívnych reakcií. Z návštevy Jána Pavla II. v Toronte som mal so sebou na pamiatku krížiky s javorovými listami aj na policajnej stanici v Poľsku, kde prebiehal môj výsluch a kde som odovzdával pas. Keď som sa s policajtmi lúčil, sami ma poprosili, či by som tie kríže nepodaroval. Neskôr som založil Katolícke rádio Lublin, katolícky týždenník Niedziela Lubelska a katedru masmediálnej komunikácie a súčasných prostriedkov šírenia viery v Lubline. -Je podľa vás možné mravne obhájiť médiá?

TADEUSZ ZASĘPA: - Všetko závisí od ľudí. Od toho, či v médiách pracujú ušľachtilí ľudia. Človek má mať moc nad médiami, nie ony nad človekom. Gombík od televízora je v našich rukách. My rozhodujeme, čo vypneme a čo prestaneme čítať. Samotné médiá sú však len nástroj a to nosia i vo svojom názve - záleží však na tom, kto má ten nástroj v rukách.

- Spojené štáty americké sú často prijímané ako akási ríša zla s ohľadom na ich politické dejiny. Ako ste vy vnímali americký národ?

TADEUSZ ZASĘPA: - Vždy rozlišujem medzi politikou a národom. Ľudia v USA sú však fantastickí. Často som bol svedkom, že ak sa vo svete udiala nejaká katastrofa, záplavy či zemetrasenia, ľudia sa sami organizovali na pomoc postihnutým. Samozrejme, americká politika je strašná... Ale toho sú si mnohí občania USA vedomí a snažia sa to ovplyvňovať aspoň do takej miery, do akej sa inštitúcie zla vôbec ovplyvniť dajú. Proti tomu sa však dá bojovať len pôstom a modlitbou.

- Ako študent v Krakove ste zažili Jána Pavla II. za profesorskou katedrou. Aký bol Ján Pavol II. ako pedagóg?

TADEUSZ ZASĘPA: - Karol Wojtyła nám prednášal v Krakove etiku a neskôr som s ním bol v kontakte ešte na univerzite v Lubline. Bol veľmi prísny. To sa však ťažko kategorizuje, pretože sme zároveň všetci vedeli, že je aj veľmi dobrý. Učili sme sa, aby sme neprežívali hanbu, že nie sme pripravení. Témy jeho prednášok i jazyk boli ťažké. Po každej hodine však nechával pätnásť minút na otázky. To bol pre nás blažený čas - všetko, čo bolo predtým nezrozumiteľné, sme odrazu pochopili. Najviac sa venoval vzťahu medzi osobou a činom. Každá osoba je zodpovedná za svoje činy. Každý z nás sa denne stretáva s mnohými vnuknutiami na dobré alebo zlé skutky alebo na nečinnosť. Aj v tých najjednoduchších úkonoch: "Usmej sa!" verzus "Nebudem sa usmievať!", a napokon sa predsa usmejem. To, ako sa rozhodujeme, záleží na nás samotných. S tým súvisí naša osobná zodpovednosť za čin.

- Pamätáte si na okamih, keď bol Karol Wojtyła zvolený za pápeža?

TADEUSZ ZASĘPA: - Roku 1978 som sa pri návrate zo Švajčiarska zastavil v Ríme - veľmi som túžil uvidieť okamih zvolenia novei hlavy Cirkvi. Stál som na Námestí svätého Petra a tušil, že sa to stane práve dnes. Nemal som peniaze, a tak som jedol bagetu a zapíjal ju vodou z fontány. Odrazu zaznelo: "Habemus papam!" Na Svätopeterskom námestí bolo vtedv mnoho žurnalistov zisťujúcich mienku obyvateľstva. Aj mňa oslovil jeden z novinárov z týždenníka Gente. Odpovedal som: "Pápežom bude svätý človek..." "Ale povedzte meno!" nástojil žurnalista. "Svätý človek..." opakoval som. Keď si novinár pýtal vysvetlenie, odvetil som: "Tento svet totiž naliehavo potrebuje svätého človeka..." Na druhý deň ma daný žurnalista navštívil a čudoval sa, že novozvolený pápež je Poliak. Vravel som, že my všetci sme tušili, že je to svätý človek, hoci sme ešte presne nerozumeli významu svojich slov. Pre nás bol Ján Pavol II. už dávno svätý.

Zo Svätopeterského námestia som si však odniesol aj inú príhodu. Keď zaznelo meno Karol Wojtyła, stáli predo mnou dve korpulentné Talianky. Z mena nového Svätého Otca začuli iba koncové "ła" a zdalo sa im, že je to akési africké priezvisko končiace na "-ua". "Papa nero, papa nero!" zdesene pokrikovali mysliac si, že bol zvolený čierny pápež a nastáva koniec sveta. Ja som bol v tej chvíli v šoku. Nevedel som, čo robiť. Modliť sa alebo spievať? Kľaknúť si alebo tancovať od radosti? Krik Talianok ma však prebudil. Odpovedal som, že je to "papa bianco" a že je to môj profesor z univerzity. A keď sa novozvolený pápež prihovoril po taliansky, dámy jasali od radosti a v tej eufórii sa na mňa vrhli a vybozkávali ma. Samozrejme, že som im to prepáčil. Ten okamih bol totiž nezabudnuteľný a nikdy sa už nezopakuje.

- Spomínali ste svoju neľahkú situáciu v Amerike. Aké však bolo vaše najťažšie obdobie života?

TADEUSZ ZASĘPA: - Najťažšie bolo asi obdobie, keď som mal šesť rokov a náš milovaný otec bol vo väzení. Mama to niesla veľmi ťažko a rovnako citlivo sme to prijímali i my deti. Druhým ťažkým obdobím však bola moja vlastná choroba. Keď som mal päťdesiat rokov, prekonal som infarkt. V Aachene som za pomoci priateľov z kniežacej rodiny Sayn-Wittgenstein podstúpil operáciu srdca pomocou štyroch bajpasov. Operačný zákrok prebehol 7. októbra, presne na deň Ružencovej Panny Márie. Dúfal som v jej ochranu. Operácia trvala trinásť hodín. Tridsať šesť hodín som sa nemohol prebudiť z kómy. Moji priatelia však prehovárajúci lekárov, aby ma neodpojili od prístrojov. V tridsiatej šiestej hodine som sa prebudil. Uvedomil som si, že ten, kto leží na lôžku, som ja. Zároveň som si však pamätal okamih svojej smrti, keď mi vyňali srdce. Jasne som si uvedomil, že som to ja a že práve ja zomieram. Nedokážem to presne popísať, ale cítil som, že si uvedomujem len dve slová: viera a dobro. Že s týmito dvoma slovami "viera" a "dobro" zomieram. Ocitol sa v akejsi bielej hmle. Nič také biele som v živote nevidel. Ponoril som sa do tej bieloby... a zomrel. To všetko som prežíval veľmi pokojne, bez strachu. Po oných tridsiatich šiestich hodinách moja prvá myšlienka bola: "Ale veď ja som zomrel... Kde som teraz?" Nerozumel som, čo sa stalo. Uvedomoval som si, že mám končatiny a vôkol seba som počul šum. Chcel som pohnúť prstom, ale neodkázal som to. Uvedomil som, si že mám oči. Zaumienil som si, že ich otvorím. Bola to však námaha, akoby som fáral v bani. Napokon som predsa len nadvihol viečka. Nikoho som však nepoznával - pribehol ku mne profesor, ktorý ma operoval, a krikom sa ma pýtal na meno. Odpovedal som: "Tadeusz Zasępa. Ale prečo na mňa kričíte a rozprávate po nemecky? Ja chcem spat'..." Nasledujúcu pol hodinu však prichádzali otázky a až po nich mi bolo dovolené odpočinúť si. V spánku boli moje prvé slová adresované rodičom - že je dobré, že už nie sú na tomto svete, aspoň nemusia prežívať strach o mňa. Prosil som ich však o modlitbu. V tom momente som videl portréty rodičov na stene - presne také ako doma. Povedal som si nech sa ukážu moji súrodenci! A vzápätí som videl ich podobu. Volal som profesora a referoval mu, že sa mi pred očami mihajú obrazy. Keď som popísal svoju rodinu, profesor so smiechom odvetil - buďte rád, pretože iným ľuďom sa zjavujú potkany, ktoré im prehrýzajú hrdlo. Profesor ma upokojil, že tieto predstavy budú trvať ešte pár hodín, keďže som bol pod vplyvom narkotík. A tak som si v polosne evokoval rôzne obrazy a miesta, cestoval som po Amerike i Slovensku. Nakoniec som chcel vidieť obraz kráľa Jana Sobieskeho pred Viedňou z galérie vo Vatikáne. A tak sa i stalo. Následne sa všetky obrazy rozplynuli.

Z tejto životnej udalosti si však odnášam poznanie onoho posledného okamihu pred smrťou. Na druhom svete nič neznamená vaše meno, ani to, čo ste predstavovali na tejto zemi. Nič neznamenajú šaty, ktoré ste nosili. Podstatné sú len dve veci: "viera" a "dobro". To si odnášame na druhý svet. Poznanie pominie. I tá biela plachta, ktorou nás prikrývajú na smrteľnom lôžku, nebude naša. Ale viera, dobro a láska zostávajú. Viera a láska znesú všetko. Idú až do večnosti.

- Pri všetkých životných krivdách opakujete, že treba odpustiť - nie raz, ale sedemdesiatsedemkrát...

TADEUSZ ZASĘPA: - Aj stokrát. Je to veľmi ťažké... Ale čo iné môžeme urobiť, než to, čo nám povedal Pán Ježiš? Nemáme na výber. Odpustenie v ľuďoch pracuje. Oni časom prídu na to, že robili zle.

- Čo by ste chceli ako jubilant odkázať čitateľom? V čom vidíte nádej v neľahkých časoch, ktoré kresťanstvo i európsku civilizáciu čakajú?

TADEUSZ ZASĘPA: - Veľkú nádej vidím v pápežovi Františkovi. Verím, že podobne ako Ján Pavol II. vo svojej dobe, i on pomôže premeniť tento svet k lepšiemu. Už teraz má na svet veľký vplyv... Európske národy potrebujú v prvom rade veľkých politikov. Takých však nemáme. Dnes už politické osobnosti neexistujú, možno do istej miery iba v Austrálii. Politika je služba, a nie nástroj na obohatenie sa alebo plnenie cudzích cieľov. Nádej však vidím aj v mládeži a v ideáli, ktorý nesie so sebou.

Zhovárala sa Katarína Džunková

Ranné zore nad Ruskom

"A hovorili si: "kto nám odvalí kameň od vchodu do hrobu?" Ale keď sa pozreli, videli, že kameň je odvalený; bol totiž veľmi veľký"... (Mk 16, 3-4)

Nám nie je dané vidieť veci budúce. Ich sled je pred nami ukrytý, taktiež aj ich časové horizonty. Ako sa vymaní Rusko z toho strašného mraku, ktorým je zahalené, kto odvalí kameň od hrobu, v ktorom je "pochované" - nevieme. Vieme ale, že kameň bude odvalený a že ono povstane k životu!...

V slávny deň Kristovho Zmŕtvychvstania kdesi v podvedomí, ale reálne prežívaš to radostné naplnenie blížiaceho sa; nie podľa zákonov politických súvislostí alebo vedeckých dôkazov, ale očami viery a z nej prýštiacej radostnej a žiarivej istoty. A naša viera nám dáva neochvejnú istotu (dogmu!) VZKRIESENIA...

Zbytočne niektorí uvažujú, že dogma viery je nejaká abstraktná, slovami vyjadrená téza, ktorú musíme "považovať za pravdu". To môže platiť vo vede, v teóriách skúmania a poznávania, kde myslenie - rozum - je hlavným a najdôležitejším nástrojom. Oproti mysleniu je viera omnoho hlbšia, tajomnejšia, komplexnejšia a životnejšia. Vo viere človek istotu prijíma celým svojím bytím; teda aj rozumom, ale nie iba rozumom; aj slovom, ale nie iba slovom; aj srdcom, aj dušou (sozercaniem), aj vôľou, i činom i celou životnou podstatou. A preto veriaca duša nie len že súhlasí s "abstraktnou pravdou" piatej časti Symbolu viery, ale sa i z láskou obracia ku vzkriesenému Kristovi, prežíva jeho zmŕtvychvstanie ako reálnu oživujúcu skutočnosť; svojou vôľou hľadá spôsob, ako konať skutky hodné onoho vzkriesenia a odovzdáva mu celý svoj život, podriaďujúc mu celý svoj osud...

Práve tak a práve na tejto ceste sa veriacemu človekovi otvára najhlbší zmysel Zmŕtvychvstania, o ktorom neohrozene svedčili apoštoli. Iste nikdy nemôže platiť, že On vstal z mŕtvych a nás i celý svet prenechal smrti; ale platí, že zmŕtvychvstal a premohol smrť; zmŕtvychvstal a sľúbil vzkriesiť i nás; zmŕtvychvstal a aj nás vtiahol do svojho Vzkriesenia: Aby sme aj my, hľadiac na kameň odvalený od hrobu smrti, neverili viac v smrť a nebáli sa jej, ale aby sme svedčili o nehynúcej sile všetkého, čo tu na zemi je dobré a pravdivé v Bohu.

Pravda viery je istotou srdca a istotou života. Teda nie je len obohatením rozumu, ale aj zmúdrením srdca a návodom pre plnosť života a k jeho životodarnej tvorivosti. Lebo tu je prameň tej radostnej istoty, ktorú kresťania vždy mali a mať budú, že všetko dobré a pravdivé povstane v Kristovi. Nie len v tom zmysle, že sa to - všetko dobré a pravdivé - na konci vekov obnoví, keď sa skončí "zem", ale aj v zmysle, že všetko dobré a pravdivé tu v pozemskom živote zomiera len podľa svojej vonkajšej - viditeľnej formy. Preto veriaci kresťan každoročne s celou prírodou prežíva jej jarné vzkriesenie: podľa zmyslového vnímania mŕtva, no v skutočnosti spiaca príroda každú jar spolu s nami slávi svoje vzkriesenie, obnovenie všetkého života. Preto boli veriaci kresťania rozhodnutí zomrieť za svoju vieru, za svoju Cirkev; lebo vedeli, že za zdanlivou - pozemskou smrťou človeka sa uskutočňuje živá pravda viery i obnovujúce sa zmŕtvychvstanie Cirkvi - konkrétny človek odchádza z pozemského života, a práve silou jeho odchodu - smrti - na zemi víťazí Božie dielo.

A práve tu sa ruskí ľudia učili a naučili pravdivo vnímať a aj budovať svoju vlasť: - Rusko ako pozemský Boží chrám; Rusko ako nehynúce tkanivo ducha; Rusko ako dobrú a spoľahlivú silu; Rusko, ktoré sa môže ocitnúť v "tôni smrti", ba dokonca aj v hrobe, vchod ktorého bude privalený veľkým kameňom, ale ktorému je dané povstať v Kristovi.

Pozemské časy sú dlhotrvajúce a ťažké. S bôľom hľadíme na Rusko nachádzajúce sa v onej "tôni smrti", v temnote do očí bijúcej bezbožnosti, hriešnosti, strachu, zotročenia a strašných múk. A kameň privalený k jeho hrobu nás gniavi ako najťažšie bremeno nášho života. Ale vidíme a poznávame ho (Rusko) "skrze Krista, s Kristom a v Kristovi"; preto ani najmenej nepochybujeme a nedáme sa zviesť tou hrôzou, čo sa tam deje. Lebo nad Ruskom svitajú ranné zore, zore vzkriesenia.

Nad Ruskom sa zapaľujú ranné zore, blíži sa čas jeho slobody! Nevieme kedy a ako sa to stane a tiež nevieme "kto nám odvalí kameň od vchodu do hrobu..." Ale v Kristovi a spolu s Kristom vieme, že príde ten okamih a my uvidíme - hľa! kameň je odvalený!... Odvalený nie nepriateľmi Boha, ani nepriateľmi Ruska. Ale silou ducha a svetla, silou ktorej "zjav" je "ako blesk a odev biely ako sneh..." (Mt 28, 3)

I.A. ILJIN, 1940 preložil Pavol Ondrík

Poznámka na margo článku Maríny Závackej

Cesty do "nových čias" -Dva režimy v živote angažovaných spisovateľov a básnikov (Historická revue 3/2016, s. 60 - 64.)

Marína Závacká sa vo svojom príspevku pokúša dokázať vopred nastolenú tézu o transformácii ľudákov na komunistov vplyvom zásadných spoločensko-politických udalostí, pričom túto šablónu v článku aplikovala na slovenskú literatúru. V skratke uvádza i iné príklady tejto "premeny" (učitelia, úradníci). Predmetom môjho príspevku bude analýza literárneho kontextu v konfrontácii s tvrdeniami autorky. Niektoré jej tvrdenia sú veľmi zavádzajúce, resp. celkom nepravdivé. Napr.: "Literárne nadaní stredoškoláci, ktorí si v roku 1940 po likvidácii nezávislých časopisov, cenzúre a režimovej centralizácii tlače mohli prečítať svoje básničky len v háemistickej Novej mládeži, o 10 rokov pre seba hľadali miesto v rovnako cenzurovaných a centrálne riadených, komunistami ovládaných médiách." (s. 61 - 62.) Pravdivá je len druhá časť súvetia, ktorá hovorí o začiatku 50. rokov, kedy už boli mnohé nielen literárne časopisy skutočne zlikvidované.

Aká bola situácia na poli študentských časopisov v roku 1940? Mesačník Nová mládež skutočne existoval, no z hľadiska pôsobnosti predstaviteľov najmladšej básnickej generácie to bol vyslovene periférny časopis, ktorý nepomohol k zviditeľneniu žiadnemu nádejnému a neskôr osvedčenému básnikovi. Skutočne talentovaní mladí slovenskí básnici sa i v období Slovenského štátu realizovali (tak ako i mnoho rokov predtým) v celkom iných časopisoch. Napr. v časopise Rozvoj (bol to predovšetkým katolícky orientovaný časopis, no prispievali doň i evanjelici, z básnikov napr. Ctibor Štítnický a ďalší), ktorý vychádzal od roku 1923 až do roku 1944. Nemenej frekventované boli časopisy Plameň a Nový rod, pričom Plameň vychádzal v rokoch 1934 - 1948 a bol to katolícky časopis. Nový rod bol zasa priestorom pre študentov -evanjelikov. Vychádzal v rokoch 1921 - 1944 (vydávanie narušilo SNP) a po vojne bol obnovený. Autorka tvrdí, že narodiť sa s literárnymi sklonmi v polovici 20. rokov veľa šancí nedávalo. Skôr opak je pravdou, veď vychádzali mnohé celoslovenské mládežnícke zborníky, napr. almanach Žijeme (1940), Sborník najmladších slovenských autorov 1940 (1941), ktorý bol prevažne evanjelickej proveniencie. Okrem toho vychádzali rôzne regionálne zborníky, napr. viacero almanachov literárneho združenia Jas v Tr-

nave, zborník Mlaď (1940) v

Prešove, Kniha priateľov (1942) v Tisovci, atď. Ani v jednom prípade nešlo o propagandistické ciele.

Závacká cituje apolitické ľúbostné verše Milana Lajčiaka (1926 - 1987) zo študentského almanachu Pozdrav mladých (1942). Autor má mimochodom v menovanom zborníku i protivojnové básne (Dážde, Na púšti). Autorka v článku zdôraznila, že zborník úvodom predstavili jej slovami: "hviezdy režimovej ľudáckej kultúry: Rudolf Dilong, Ján Elen Bor a Ladislav Hanus." Nuž, nevedno, či ich možno označiť za hviezdy doby, keď napr. Rudolfa Dilonga ostro odsúdili mladí básnici početnými polemikami napr. v Rozvoji (č. 2, 1941). Rozhodne však neboli, slovami autorky, hviezdami tej nasledujúcej

Závacká ďalej cituje z rozhovoru mladých vysokoškoláčok na čele s Kristou Bendovou (1923 - 1988) s uznávanou Teréziou Vansovou (1857 - 1942), ktorej tieto študentky sľúbili vieru v Boha a činorodú lásku k národu. Závacká to vníma ako propagandistický relikt, no obdobné predsavzatia nachádzame v dielach spomenutej Vansovej, Šoltésovej, Vajanského a iných, a nemá to veru nič spoločné so Slovenských štátom.

Podľa slov autorky sa do háemistickej Novej mládeže "presunul zo svätovojtešského Plameňa" mladý Vojtech Mihálik (1926 - 2001). Mihálik v časopise skutočne uverejnil pár (mimochodom celkom apolitických) básní, no o žiadnom presunutí nemôže byť reč. Veď v rokoch Slovenského štátu publikoval asi 70 básni v Plameni, Rozvoji, Eláne, Kultúre a

Autorka v článku okrem iného venuje pozornosť celkom periférnym autorom (Tibor Vašina - Slovačmil, Miloš Pergler) a sleduje premenu ich spoločenskej angažovanosti. Vôbec neuvádza, že počas Slovenského štátu sa veľmi dobre darilo i ľavicovo orientovaným umelcom (napr. nadrealistom, ktorí v tomto období svoje zbierky doslova chrlili), nehovoriac o v tomto kontexte explicitne neangažovanej literatúre, ktorá dosiahla svoje maximum v próze slovenského naturizmu. Jeho kľúčové diela vyšli práve v období Slovenského štátu: Tri gaštanové kone Margity Figuli (1940), Malka Františka Švantnera (1942) či Chrobákov Drak sa vracia (1943). To však nie je predmetom tohto príspevku, no Závacká potom článkom značne hyperbolizuje už v úvode spomenutú tézu, a to za cenu faktografickej nepresnosti a viacerých nekorektných interpretačných zavádzaní.

Peter Tollarovič

Miroslav Kocúr a Ladislav Hanus

V našej tzv. mienkotvornej tlači (SME, Denník N, etc.) teológ a publicista Miroslav Kocúr patrí medzi najvyhľadávanejších komentátorov súčasných udalostí a spoločenského života vôbec. Ide o prísneho kritika s veľmi vyhranenými názormi, ktoré neúprosne presadzuje. Najčastejšími predmetmi jeho kritických filipík je Katolícka cirkev na Slovensku a prvá Slovenská republika s jej čelnými predstaviteľmi. Nebolo by na tom nič zlého; veď žijeme v demokratickej spoločnosti, kde každá osoba a každá inštitúcia je kritizovateľná. Ide len o to, aby kritika nebola jednostranná, zaujatá a už rozhodne nie zlomyseľná.

Bohužiaľ, o kritikách M. Kocúra sa to zatial' povedat' nedá. Z príležitosti veľkonočných sviatkov dva denníky uverejnili jeho úvahy, ktoré mali povznieť sviatočnú náladu čitateľskej obce. Denník SME (z 25.marca 2016) prináša jeho zamyslenie s titulom "Povery namiesto reflexie", v ktorej špekuluje nad tým, prečo sa slovenská spoločnosť tak strašne bojí pluralizmu. K teito téme ho vrai podnietil "samizdat Princíp pluralizmu, ktorý napísal Ladislav Hanus". Zazlieva svojim rodákom, že "oprašujú tisovskú rétoriku" a svoju úvahu uzatvára zistením, že "zástancovia starých hesiel o Bohu a národe všetko robili pod zámienkou toho, že musia svojich veriacich ochrániť pred zlým vplyvom Západu a jeho liberálnym pluralistickým pohľadom na svet a kresťanstvo v ňom. V skutočnosti chránili či chránia len svoje pohodlie a neochotu vstúpiť do debaty či diskusie, kde by sa princípy pluralizmu, o ktorých písal pred desaťročiami Ladislav Hanus, stali súčasťou nových riešení a neboli by nebezpečenstvom slobody, na ktorú Slovensko vraj ešte nedozrelo".

V Denníku N - tiež z 25.marca 2016 - uverejňuje úvahu "Kotlebizmus ako veľkonočná výzva" a tu zase mu najviac prekáža prvá Slovenská republika a jej

prezident Dr. Jozef Tiso. S rozhorčením lamentuje: "Medzičasom sa do parlamentu dostala strana s heslom Za Boha, za národ. Odkazmi na Tisa nenecháva nikoho na pochybách, že jej ide o vzkriesenie kresťanského národného socializmu z rokov 1930-1945... Z historického a teologického pohľadu je to tragická syntéza toho najhoršieho, čo slovenský politický katolicizmus v 20. storočí vyprodukoval. Vrátane totalitného štátu s jeho protižidovskou legislatívou, arizáciou a riadenou genocídou desaťtisícov vlastných občanov".

Od človeka, ktorý sa hlási k odkazu prof. Ladislava Hanusa a div že sa nevyhlasuje za jeho intelektuálneho dediča, je to trošku divná argumentácia. A ja som poznal prof. Hanusa a odvažujem sa povedať, že pán profesor by sa zhrozil nad postojmi svojho obdivovateľa.

Prof. Hanus je už mŕtvy a nemôže sa ozvať proti takémuto nekultúrnemu hodnoteniu Slovenskej republiky a jej prezidenta. A tak v mene toho, ktorého pamiatka je nám obom drahá, priateľovi Kocúrovi naliehavo odkazujem, aby si prečítal nielen Hanusov Princíp pluralizmu, ale aj jeho autobiografické dielo Pamäti svedka storočia, (Lúč Bratislava 2006, 717 strán). Zmienená kniha je hodnoverným svedectvom človeka, ktorý v tej Slovenskej republike žil a Dr. Tisu osobne poznal. Je svedectvom muža, ktorý bol 11 rokov väzňom komunistického režimu a prešiel smutnoznámymi väznicami a pracovnými tábormi ako Ruzyn, Jáchymov, Mírov, Valdice/Kartouzy, Leopoldov. Slovenskú štátnosť vyhodnotil z filozofického hľadiska už v r. 1941 (v štúdii, ktorú možno nájsť v jeho Pamätiach na s. 237-244) a vyhodnocuje ju opäť v rozhovoroch v rokoch v rokoch 1978-1983, ktoré v prepise tvoria jadro jeho Pamätí svedka storočia (s. 245-261).

Prof. Hanus berie do ohľadu skutočnosť, že šesť mesiacov po vyhlásení slo-

venskej samostatnosti vypukla II. svetová vojna, ktorá rozdelila svet na dva tábory a Slováci - nie vlastnou voľbou ale diktátom geopolitickej reality - sa našli na nesprávnej strane. Štát si musel hľadať svoje politické uplatnenie medzi európskymi národmi v ťažkých vojnových rokoch. Boli problémy ekonomické, vnútropolitické i zahranično-politické. Ale osudy národa boli v rukách našich ľudí, ktorí za daných okolností konali čestne a nezištne. Podľa prof. Hanusa prezident Dr. Jozef Tiso bol "optimus medzi všetkými. Charakterom, pevnosťou, čestnosťou aj intelektom. To bol štátnik, spolu kňaz a teológ. Teda ideový človek ako teológ. Aj ako prezident riadil Slovenský štát podľa teologických zásad... Bol vážnosť sama. A naozaj požíval úctu." (s. 275). Za šesť rokov existencie Slovenského štátu národ podal presvedčivý dôkaz o svojej životaschopnosti a politickej zrelosti. Prof. Hanus sumarizuje: "Slovenský štát sa držal statočne. Bol veľmi sebavedomý a vyznával jasnú koncepciu. Kresťanskú. Stáli sme na stanovisku národa." (s. 246).

Násilnú likvidáciu slovenskej štátnosti v r. 1945 pokladá Hanus za národné nešťastie a v krutom retribučnom súdnictve vidí akt politickej pomsty (s. 363-367). Tisov proces a jeho popravu chápe ako "hrozný zločin vtedajšieho režimu proti slovenskému národu. Poprava prezidenta, predstaviteľa Slovenského štátu, bolo prelomové vyvrcholenie nášho života a našich dejín. Tak sa hľadelo a hľadí sa na neho ako na mučeníka, ktorý dal život za svoje presvedčenie a za celý náš ideový program." (s. 366-367).

Tieto výroky profesora Hanusa by mali byť "reflexiou" i sebareflexiou aj pre Miroslava Kocúra v tomto veľkonočnom čase

František Vnuk

XXII.

Keď sa roku 1912 začala Balkánska vojna Grécka, Srbska, Bulharska a Čiernej Hory proti Turecku, mnohí čiernohorskí agenti sa obrátili na Petrohrad s vedomím, že sa tam nachádzajú dve čiernohorské patriotky, veľkokňažné Milica a Anastázia. Prostredníctvom svojich manželov, veľkokniežat Petra Nikolajeviča a Nikolaja Nikolajeviča, sa im takmer podarilo prehovoriť cisára, aby vstúpil do vojny proti Osmanskej ríši. Nikolaj Nikolajevič bol v tej dobe na čele tzv. "Strany vojny" očakávajúc pozíciu hlavného veliteľa. Mnohí predpokladali, že táto vojna by bola pre Ruskou poslednou a proti vojenskej operácii v tom čase hovorili iba gróf S. Witte a G. Rasputin. Ak by Rusko vstúpilo do vojny už roku 1912, pálčivá politická situácia by viedla k predčasnému vypuknutiu Prvej svetovej vojny. Tomu dobre rozumel S. Witte i Rasputin. Witte argumentoval zdržanlivosť Ruska politickými a ekonomickými dôvodmi a Rasputin pravdepodobne predpokladal pád impéria. To primälo Mikuláša II., aby vydal manifest o ruskej neúčasti v Balkánskej vojne.

Mnohí doteraz označujú Rasputina za pijana a milovníka žien. Predstavme si teda súdobého ruského mužika, hoci i "blaženého", v Petrohrade. V húfoch za ním prichádzali ľudia s osobnými záujmami považujúc ho za divotvorcu. Zmyselné aristokratky chceli spoznať zvláštneho "ruského mužika". Stal sa módou hlavného mesta ríše o to viac, že si ho ctila cárska rodina. Rasputinova dcéra píše: "Petrohrad tej doby bol nie novými Benátkami, ale novou Sodomou. Nespočetné zástupy mladých žien prechádzajúcich sa po nociach po Nevskom prospekte... Polícia sa musela poriadne obracať sliediac po dodržovaní poriadku v erotických kluboch. Dovážali do nich dievčatá z Ázie, Južnej Ameriky a Afriky vrátane desaťročných, o ktoré bol veľký záujem. Milovníci porna by sa červenali, ak by im ukázali to, čo videli štamgasti týchto uzavretých aristokratických klubov. Hranicou mohla byť len vlastná predstavivosť. Jedným z najpopulárnejších predstavení podobného druhu boli scénky pohlavného aktu, maloletých a zvieratá nevynímajúc. Členovia klubov hlavného mesta sa nikdy nepriznali, že sú zvrhlíkmi, predstavenia považovali za akúsi estetickú hru. Zjavne si mysleli, že pozorovať neznamená zúčastňovať sa. Dámy, čo sa len včera poburovali nad otvorenosťou Maupassanta, sa s patologickou žiadostivosťou vrhali na literatúru najnižšieho druhu líčiacu najšpinavšie detaily. Nachádzali v tom dokonca šmrnc nazdávajúc sa, že treba odhaľovať aj tie najprízemnejšie stránky ľudskej existencie. Veľké mestá boli vždy koncentráciou neduhov, ale táto zvrhlosť nebola nikdy predtým takto tolerovaná..."

Do takého prostredia sa dostal Rasputin, na čo sa viackrát sám sťažoval. Nepriatelia si vždy našli príležitosť ohovoriť ho pred cárskou rodinou. Raz ho pozvali do reštaurácie na pohárik, kam mu primiešali uspávací prostriedok. Keď zaspal, urobili s ním fotografiu a následne ju poslali na dvor. Týmito nepriateľmi boli kvôli jeho snahám o mier a kvôli jeho vplyvu najmä predstavitelia "Strany vojny" podporovaní i zo za-

hraničia. V pamäti ešte zostala porážka Ruska z roku 1905 z vojny s Japonskom, keď Japonsko vyzbrojovala Veľká Británia a USA. Londýnska veľkolóža sa snažila o porážku Ruska, ako i všetkých európskych impérií. Rusku v povojnovej dobe priradila len rolu surovinovej bázy.

Roku 1914 bolo v Rusku veľa prívržencov vojny, čo imponovalo jeho spojencom Francúzsku a Veľkej Británii. Rasputin a S. Witte vojne bránili, preto bol na Rasputina v júli 1914 spáchaný atentát v jeho rodnej dedine Pokrovskoje. Atentátnikom bola do detailov známa jeho cesta a jedným z jeho účastníkov bol akýsi reportér Davidson predstierajúci zamilovanosť do Rasputinovej dcéry Matriony. To všetko sa dialo preto, aby cár vstúpil do vojny 1. augusta 1914. Rasputin s ťažkým bodným poranením nemohol cestovať do Petrohradu, cárovi však napísal: "Môj priateľu! Ešte raz opakujem: na Rusko sa chystá veľká búrka.

Franz Ferdinand s manželkou Žofiou. Rakúsko-Uhorsko bolo donútené dať Srbsku ultimátum a vyhlásiť mu vojnu. Nemecký kancelár trval na vyjednávaní medzi Ruskom a Rakúsko-Uhorskom. Rusko vyhlásilo mobilizáciu iba v regiónoch hraničiacich s Habsburskou monarchiou, no prívrženci vojny v osobe veľkokniežaťa Nikolaja Nikolajeviča zvíťazili. Mobilizácia bola vyhlásená pozdĺž celej západnej hranice pravdepodobne pod nátlakom Veľkej Británie a Francúzska. 31. júla 1914 dalo Nemecko ultimátum na zastavenie príprav na vojnu pozdĺž hraníc Ruska a o siedmej večer 1. augusta Nemecko vyhlásilo Rusku vojnu. Triezve mysle tej doby vedeli, že táto vojna neprinesie Rusku, Rakúsko-Uhorsku, Osmanskej ríši ani Nemecku nič dobré, veď ich ekonomický vzostup sa kvôli vojne zastavil. V atmosfére patetizmu sa aj Mikuláš II. ukazoval ako silný imperátor a veliteľ milovaný

lohy narukovali neozbrojené, len s jednou puškou na desiatich. Hlavný veliteľ juhozápadného frontu upozorňoval na nedostatok munície. Ku katastrofe došlo roku 1915, keď ruská armáda opustila Halič. Pri Przemyśli dva pluky doslova zmietol oheň protivníka. Nehľadiac na neúspechy a ústup ruská armáda z posledných síl odolávala 187 nemeckým, rakúsko-uhorským a tureckým divíziám, teda 49% silám protivníka nasadeným na európskych a ázijských frontoch. Straty na životoch boli na ruskej strane obrovské - 2,5 milióna len zabitých za celú vojnu. Už v rokoch 1915-1916 bolo jasné, že Rusko ďalej nevydrží . Ak by v tom čase uzavrelo mier, zachránilo by sa. Akiste by nedošlo k pádu monarchie, revolúcii a ďalším následkom, ktoré si vyžiadali viac obetí než Prvá svetová vojna.

Veľkolóža sa však búrila. Alexandra Fiodorovna, Rasputin a Witte sa snažia zachrániť Rusko? To ne-

noval kult O. Wilda. Nehl'adiac na tvrdenia Jusupova a Puriškeviča sa ukázalo, že posledný, tzv. kontrolný výstrel do hlavy na Rasputina strelil O. Reiner. Následne spolupracovník kancelárie britskej rozviedky O. Reiner zničil svoj osobný archív. Zomrel roku 1961 a o štyri roky neskôr umrel jeho syn Felix nosiaci meno po znamenitom petrohradskom priateľovi. R. Cullen navštívil aj dcéru bývalého petrohradského rezidenta J. Cailyho žijúcu v Škótsku. Podľa jej slov otec umrel roku 1947 a hovoril o svojej zjavnej účasti na vražde Rasputina. Caily sa domnieval, že odstránenie Rasputina zachránilo Dohodu, pretože ak by Rusko uzavrelo s Trojspolkom mier, 340 000 nemeckých vojakov by sa okamžite presunulo na západný front. Sledujúc historické materiály však možno skonštatovať, že ani presun nemeckej armády na západný front by situáciu nezmenil, veď už roku 1917 do vojny vstupuje

MERAB SURGULADZE

Revolúcia – alebo?

Zavraždený Rasputin

bez jedinej hviezdy. More sĺz... A koľko krvi! Nenachádzam slov, aby som Ti mohol povedať viac (pravdepodobne predvídal revolúciu a vraždu cárskej rodiny). Nekonečná hrôza. Viem, že aj verní od Teba žiadajú vojnu. Nerozumejú, že sa rútia do priepasti. Si cár, otec národa... Nedovoľ zvíťaziť hlupákom, nedovol', aby strhli od priepasti Teba i nás všetkých. Nedovoľ im to... Možnože zvíťazíme nad Nemeckom, ale čo bude s Ruskom? Keď na to myslím, rozumiem, že história ešte nikdy nepoznala toľko strašného mučeníctva. Rusko sa utopí vo vlastnej krvi, utrpení a nekonečnom zúfalstve."

Vojna sa však nedala zastaviť, v Sarajeve už bol rituálne zabitý rakúsko-uhorský následník trónu a v to, že zanechá následníkovi Alexejovi Rusko so silnou pozíciou monarchu. Rasputin hnaný neznámou silou do Petrohradu prosil cára, aby vojnu zanechal. Márne. Vravel, že víťazstvo sa môže ľahko premeniť na prehru a možno vedel i viac, no nemohol o tom verejne povedať, lebo by ho mohli uväzniť. Veď Rasputina už vtedy označovali za nemeckého špióna a cárovnú Alexandru Fiodorovnu, pôvodom Nemku, za germanofilku. Akoby sa snažila o uzavretie separátneho mieru s Nemcami a bola už s nimi v kontakte.

XXIII.

Rusko ťažko trpelo vojnou, nedostatkom techniky a vojenských zásob. Už v októbri 1914 sa vyčerpali zdroje na ozbrojenie záloh. Zá-

Trápenie... Strádanie bez konca. Noc bez jedinej hviezdy. More sĺz... A koľko krvi! Nenachádzam slov, aby som Ti mohol povedať viac (pravdepodobne predvídal revolúciu a vraždu cárskej rodiny). Nekonečná svojím národom. Veril vo víťazstvo možno dopustiť. Preto Veľká Británia roku 1916 zapojila svoju agentúrnu sieť v Petrohrade s centrom v hoteli Astúria, neďaleko od paláca kniežaťa Jusupova, kde sa následne vojnu zanechal. Márne. Vravel, že odohrala krvavá dráma.

Richard Cullen, bývalý agent Scotland Yardu vo svojom televíznom programe dokazuje, že vražda Rasputina bola organizovaná britskou rozviedkou na čele s Jonesom Caileym a vykonávateľom poručíkom O. Reinerom, priateľom Felixa Jusupova. Podľa slov Rasputinovej dcéry Matriony bol Jusupov homosexuál, o čom sa často povrávalo. Študoval na Oxforde, kde sa pravdepodobne zoznámil s O. Reinerom. Anglicko bolo v tých časoch miestom vhodných pre mladých ľudí so Jusupovovými sklonmi. Medzi anglickou aristokraciou v tom čase paUSA s ohromným množstvom vojenskej techniky, zásob a ozbrojených síl. Osud európskeho kontinentu bol spečatený.

Zaujímavé, že Rasputin vždy predpokladal blízky koniec Ruska i seba samého. Večer krátko pred smrťou napísal list svojim blízkym: "Moji drahí! Hrozí nám katastrofa! Blížia sa veľké nešťastia. Tvár Božej Matky potemnela, duch je rozhorčený v tíšine noci. To ticho nebude mať dlhého trvania. Nastane strašný hnev. Kam sa máme podieť? V Písme je napísané: 'Nik nevie dňa ani hodiny.' Pre nás však ten deň nastal. Budú tiecť slzy a krv. V temnote utrpenia sa nebude dať nič rozlíšiť. Čoskoro odbije moja hodina. Nebojím sa, ale viem, že rozlúčka bude trpká. Zomrie veľmi veľa ľudí. Mnohí sa stanú mučeníkmi. Zem sa zachveje. Hlad a bolesti budú kosiť ľudí. Ukážu sa znamenia. Modlite sa za svoju záchranu. Utešte sa milosťou nášho Pána a milosťou našich orodovníkov. Grigorij." Rasputin bol zabitý v decembri 1916 práve v čase, keď sa schyľovalo k februárovej revolúcii 1917. Napokon Rusko uzavrelo mier s Nemeckom, ale už bez Witteho, Rasputina a cára, ku ktorého rituálnej vražde sa na radosť satana a jeho prisluhovačov schyl'ovalo.

Zaujímavé, že len španielsky kráľ Alfonso XIII. vynaložil nemalé úsilie na záchranu posledného ruského cára Mikuláša II. a jeho rodiny. Známy španielsky historik a spisovateľ César Vidal vykladal roku 2006 v RIA Novostiach o tom, ako sa španielsky kráľ snažil najprv u dočasnej správy, neskôr u boľševikov zabezpečiť pre Mikuláša II. exil v Španielsku. "Ako dosvedčujú archívne dokumenty, svoj návrh na prijatie cárskej rodiny predložil veľvyslancovi dočasnej vlády Nechľudovovi už na jar roku 1917. Nedostal odpoveď." Španielsky kráľ sa snažil konať prostredníctvom spojencov Ruska, najmä Veľkej Británie. Dúfal, že kráľ Juraj V. bude presvedčí vedenie Ruska, aby cára prepustili. "Juraj V. však neprejavil nijaký záujem," poznamenal C. Vidal.

Čo je najzaujímavejšie, minister zahraničných vecí Miľukov na konci marca 1917 prepracoval plán na vyslanie cárskej rodiny z Ruska do Anglicka "do starostlivosti kráľa Juraja V." V apríli 1917 sa plán zrútil. Podľa oficiálnej verzie kvôli zložitej vnútro politickej situácii Anglicka. Podľa neoficiálnych zdrojov však tomu zabránil samotný anglický kráľ. Vari sa takto správa príbuzný a spojenec? Zdá sa, že osud Romanovovcov bol podobne ako osud rakúskeho následníckeho páru v Sarajeve spečatený.

Vedľa Raputinovho hrobu bola postavená drevená kaplnka. Skupina opitých vojakov raz oslavujúc slobodu zničila jeho hrob. Nabodli mŕtvolu na bodáky a hodili ju do ohňa. K vojakom sa pridali i ženy z blízkych dedín a veselo zavŕšili ohavnú orgiu. Rasputinove slová: "Po mojej smrti všetko padne," sa ukázali ako prorocké. Diabol už začal tancovať na krvi uprostred štátov a národov bývalého ruského impéria.

XXIV.

Meno Grigorija Rasputina sa začalo objavovať v ruskej tlači od roku 1910. Tento rok možno považovať za začiatok ohovárania starca Grigorija. Od roku 1912 sa začala organizovaná kampaň proti nemu. Kto bol organizátorom tejto štvanice na priateľa cárskej rodiny? Až na začiatku 90. rokov bola v Rusku uverejnená informácia antimonarchistu - menševika zo slobodomurárskych kruhov, historika B. I. Nikolajevského. Uvádza, že agitačnú kampaň proti Rasputinovi inšpirovala Najvyššia rada ruského slobodomurárstva (Nikolajevskij B.I., Ruskí slobodomurári a revolúcia, red. J. Fel'štinskij, Moskva: Terra, 1990, str. 40).

Centrom kampane proti Rasputinovi boli noviny "Reč" a "Ruské slovo", ktoré viedli slobodomurári V. A. Maklakov, I. V. Gessenn, M. M. Vinarov, A. V. Amfiteatrov a bratia dvojičky kniežatá Dolgorukovovci. Prostredníctvom osobných väzieb mali vplyv na ďalšie noviny. V. N. Kokovcov, ktorý nahradil na poste P. A. Stolypina, vo svojich spomienkach zmieňuje organizované očierňovanie G. Rasputina. Jeho vlastnými slovami: "Obe tieto osoby (redaktor hlavných ruských novín 'Nový čas' Suvorin a jeho najbližší spolupracovník Mazajev) tvrdili, že s tým nič nemajú, že 'Nový čas' je nevinný v šírení správ o rasputinovskom krúžku, a keď som mal mnoho argumentov uverejnených i u nich, odmlčali sa alebo ukazovali na Reč a Ruské slovo, ktoré boli určite hlavnými šíriteľmi týchto správ. Bolo mi jasné, že v redakcii Nového času už akási ruka urobila svoju čiernu prácu ... Novinová kampaň neveštila nič dobré. Šírila sa ďalej a ďalej, a tak nečudo, že otázka Rasputina sa stala hlavnou otázkou blízkej budúcnosti a neustúpila zo scény takmer po celý čas môjho predsedníctva v Rade ministrov." (Kokovcov V. N., Iz mojego prošlogo. Vos-

pominanija. 1903-1919, zv. 2, Moskva: Nauka, 1992, str. 18-19) Z knihy B. I. Nikolajevského "Ruskí slobodomurári a revolúcia" sa môžeme dozvedieť, že pre Najvyššiu radu ruského slobodomurárstva bola kampaň proti Rasputinovi veľmi dôležitá. Slobodomurári dokonca chceli vydať i brožúru proti Rasputinovi. Keď ju cenzúra nepovolila, slobodomurári ju šírili v kópiách napísaných na stroji. Tak sa šírili i iné materiálny o jeho osobe, napríklad cenzúrou zakázaná brožúra M. A. Novoselova v Moskovských listoch, ktorý odhalil jeho príslušnosť k sekte chlystovstva. Teraz je Novoselov považovaný Cirkvou za jedného z ruských novomučennkov.

V inej knihe (O. F. Soloviev, Russkije masony. Ot Romanovych do Berezovskogo, Moskva: Exmo, Jauza, 2004, str. 228) sa píše o tom, že slobodomurárom bol aj známy cirkevný historik, výskumník sektárstva A. S. Prugavin, píšuci články proti Rasputinovi. Tu treba poznamenať, že medzi slobodomurármi boli aj poriadni ľudia. Napr. ruskí vedci svetového mena V. I. Vernadskij a P. N. Jabločkov, ktorí zrejme nepoznali zločinnosť slobodomurárstva, ale využívali ho na svoje ciele. Slobodomurári sa snažili k sebe pritiahnuť najvplyvnejších a najtalentovanejších ľudí. Pod vplyv slobodomurárov sa dostal zrejme aj duchovný spisovateľ M. A. Novoselov.

Roku 1990 boli v Charkove vydané spomienky M. V. Rodzjanka, ktorý priznával, že ako predseda Štátnej dumy mal k dispozícii výstrižky zo zahraničných novín o slobodomurárskom zjazde v Bruseli, kde sa riešila otázka použitia Rasputina na zvrhnutie cárskej rodiny, čo sa uskutoční nie neskôr než za dva roky. Dátumy sa zhodujú so začiatkom kampane proti Rasputinovi. (Rodzjanko M. V. Krušenije imperii, Charkov: Interbuk, 1990, str. 35, 45)

Riaditeľ Inštitútu ruskej civilizácie, súčasný historik Platonov píše v knihe "Život za carja: Pravda o Grigorii Rasputine": "Skúmanie prameňov a archívnych dát mi povolilo zostaviť zoznam organizátorov a najaktívnejších účastníkov štvanice proti Rasputinovi. Boli to Gučkov, Ľvov, Čcheidze, Nekrasov, Amfiteatrov, Džunkovskij, Maklakov, Kerenskij a mnohí ďalší. Dlho som nemohol chápať, že zjednotenie rôznych ľudí v tejto kampani spôsobili lži proti Rasputinovi."

Kniha N. Verberovovej "Ľudi i loži (Russkie masony XX stoletija)" je založená na archívnych materiáloch a písomných svedectvách členov lóží. Z materiálov vyplýva, že všetky osoby činné v kampani proti Rasputinovi boli členmi lóží. To potvrdzujú aj dokumenty zo Špeciálneho archívu ZSSR (dnes CCHIDK). Ukazuje sa, že ešte pred začiatkom očierňovania Rasputina bolo na slobodomurárskom zjazde v Bruseli prijaté rozhodnutie o štvavej kampani proti nemu ako blízkej osobe cárskej rodiny, čo by malo napomôcť zvrhnutiu ruského impéria.

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

KRÁTKY ŽIVOT SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKOCH 1939 - 1945

Hitler v čase svojej dominancie na kontinente prevalcovával jednu krajinu za druhou, podmaňoval si národy a rozbíjal štáty. Na týchto troskách sa dokázal vytvoriť iba jediný štát: Slovensko. Slovenský národ po sklamaniach, ktoré si vytrpel v Uhorsku a neskôr v Česko-Slovensku, sa rozhodol hľadať svoju záchranu vo vlastnej republike. Nanešťastie bolo to možné iba na strane Hitlera. Napriek tomu, že sa táto krajina veľmi snažila uchrániť si svoju samostatnosť, dostávala sa stále viac a viac do závislosti na Tretej ríši. Nakoniec sa vzopäla proti Nemcom. Muž, ktorý stál na čele republiky, Jozef Tiso, zaplatil za svoju odvážnu

HANS KELLER

prenie sa vrchnosti a štrajky boli opätovne potláčané s barbarskou krutosťou, čo viedlo k vysídľovaniu celých oblastí a k vytváraniu ilegálnych partizánskych skupín. Bola to podobná situácia ako v Srbsku a Rumunsku v časoch tureckej okupácie. Podnes oslavujú Slováci vo svojich krásnych piesňach vodcov týchto rebélií proti "maďarským votrelcom a vykorisťovateľom". Až po zrútení Dunajskej monarchie sa podarilo Slovákom vymaniť z maďarského panstva. Avšak až podnes trvajú určité maďarské kruhy na prinavrátení Slovenska do uhorského lona a hovoria o svojom historickom práve na Horné Uhorsko.

ROZPAD DUNAJSKEJ MONARCHIE V ROKU 1918

Do roku 1917 západné mocnosti len váhavo brali na vedomie rozpad stále zdôrazňoval význam "malých dohôd" zahrňujúcich Česko-Slovensko, Juhosláviu a Rumunsko.

POMLČKOVÁ VOJNA

České vedenie pri rokovaniach so západnými mocnosťami, ako aj na mierových rokovaniach v Paríži, zaobchádzalo so Slovenskom ako s príveskom Česka a Moravy, teda českého štátu. V základnej zmluve z 30. mája 1918 ("Česko - Slovenská dohoda"), ktorá bola zástupcami Slovákov a Čechov podpísaná v Pittsburghu (USA, sa predpokladalo, že Česi a Slováci budú svoju politickú budúcnosť utvárať v spoločnom štáte. Oba národy pritom zohľadnia rozdiely národné, jazykové, kultúrne a náboženské. Hoci tento dokument bol písaný s pomlčkou, na ktorej výslovne trvala slovenská strana a to nielen v menovanom pittsburskom "rodnom liste", ale aj v

V zahraničnej službe v Bratislave

politickú hru vlastným životom. Česi ho priviedli pod šibenicu.

SLOVENSKO AKO "ZÁDVORIE" UHORSKA.

Po rozpade Veľkomoravskej ríše, ktorej vládcovia sa zaslúžili o skoré zavedenie kresťanskej civilizácie (okrem iného aj tým, že povolali slovanských apoštolov Cyrila a Metoda) dostalo sa územie dnešného Slovenska do záujmovej oblasti mladého uhorského štátu. V jeho rámci si Slováci však mohli uchovať určitú autonómiu. V časoch Tatárskych vpádov okolo polovice 13. storočia sa proti nim lepšie bránili slovenské hornaté kraje, než uhorské mestá a roviny. Keď si Turci v 16. storočí násilím podmanili ďalšie veľké oblasti Uhorska, a po bitke pri Moháči v roku 1526 obsadili celú uhorskú nížinu, rozpadlo sa Uhorsko do svojich pôvodných geografických súčastí. Uhorské kráľovstvo potom pozostávalo iba zo severného Maďarska a Slovenska, ktorého hlavné mesto Bratislava (maďarsky Poszony) sa stalo náhradným hlavným mestom Uhorska. Až po zánik Rakúsko-Uhorska v roku 1918 boli uhorskí králi korunovaní v nádhernom bratislavskom Dóme sv. Martina. Uhorské feudálne dejiny sa ešte i dnes prihovárajú z nápisov a umeleckých diel tohto chrámu.

Dohromady dobrých 800 rokov trvalo uhorské panstvo nad tým čo dnes Maďari povýšenecky volajú "Horné Uhorsko" - hornaté, bohaté na lesy a rieky, Slovákmi osídlené územie. nom, bol relatívne nezmiešaný s inými etnikami. Uprostred 19. storočia, podobne ako v iných krajinách Európy, aj na Slovensku povstali sily národného povedomia. Pod vedením Slováka Ľudovíta Štúra sa pozdvihlo ozbrojené povstanie proti maďarskej nadvláde v Uhorsku. Viedenská vláda spoločne s Budapešťou začala potláčať národné menšiny. Začala tými najslabšími - Slovákmi. Táto politika dosiahla svoj vrchol v dobe, keď predsedom vlády bol Koloman Tisza. VzoHabsburskej ríše. Po tom, čo aj z Rakúska boli stále hlasnejšie hlasy proti pokračovaniu bezvýchodiskovej vojny, Londýn i Washington dúfali, že s Viedňou uzatvoria separátny mier. Keď však zlyhali všetky pokusy "predčasného" úniku Dunajskej monarchie z vojnového diania, a to aj vďaka masívnemu nemeckému odmietaniu, podarilo sa vodcom českej opozície získať pre novú variantu politicko-diplomatického vedenia vojny rozhodujúce osobnosti v západnej Európe a USA.

Táto myšlienka bola pre centrálne mocnosti, ale hlavne pre Rakúsko-Uhorsko oveľa nebezpečnejšia: Rozbitie dvojmonarchie s cieľom vojenského oslobodenia západných a južných slovanských národov z habsburského "väzenia národov" a tým v strednej Európe dosiahnuť dlhodobý pokoj a mier. Menovite to boli poradcovia amerického prezidenta Wilsona, ktorí však neboli dostatočne oboznámení s dejinami a geografiou strednej Európy. Títo boli veľmi vzdialení od vízií budúcnosti podľa Masaryka a Beneša, ktorí boli vtedy najvýznamnejšími českými sprostredkovateľmi v USA. Čechom sa dokonca podarilo pre svoje plány získať aj Francúzov argumentáciou, že zničenie Rakúsko - Uhorska je nielen v záujme Slovanov východne od Nemecka, ale aj Francúzska. Tí sa snažili, z pochopiteľných strategických úvah, o vytvorenie protinemec-Masaryk a Beneš poslali Parížskej mierovej konferencii (1919), bolo opakované ubezpečovanie, že budúcou historickou úlohou českého národa bude vytvorenie hrádze na východe proti nemeckému nebezpečenstvu. 1. novembra 1917 napísal v Paríži vydávaný časopis "La Nation tcheque", že projektovaný český štát bude predstavovať "une barriere contre la poussée germanique vers l' Orient". V prvých povojnových víziách sa pod francúzskym vedením neskoršej "Versaillskej mierovej zmluve" i ďalších diplomatických dokumentoch, pražská vláda túto pomlčku čoskoro zakázala. Toto neskôr viedlo k mnohým ďalším nepríjemnostiam a konfliktom.

V jednom z dokumentov predkladaných na Parížskej mierovej konferencii sa tvrdilo, že "Slováci sú iba vetvou českého národa". V jednom dokumente odovzdanom anglickému ministrovi zahraničia E. Greyovi sa dokonca tvrdilo, že Slováci sú Česi, ktorí používajú svoj dialekt ako spisovný jazyk.

Je pochopiteľné, že Slováci sa v takomto režime, za vlády Beneša, cítili nepochopení a dokonca oklamaní. Aj niektoré prominentné české osobnosti hovorili, že centrálna pražská vláda robí hrubé chyby vo vzťahu k Slovákom. Slovensko bolo často považované za zaostalú oblasť, za druh polokolónie. Z rôznych dôvodov boli na Slovensko posielaní pražskí úradníci a policajti - najmä tí, ktorých sa bolo treba doma zbaviť. Medzi najvyššími úradníkmi, dôstojníkmi a diplomatmi bol len minimálny počet Slovákov, hoci úroveň vzdelania grosso modo bola porovnateľná s úrovňou v Česku, na Morave alebo Sliezsku,v tzv. "historických zemiach". V tridsiatych rokoch bolo na Slovensku často počuť, že "Česi zaobchádzajú s nami rovnako zle ako predtým Maďari". Mnohí českí profesori na slovenských vysokých a odborných školách vôbec nepomysleli na to, že slovenské jazykové formy sú rovnocenné českým, a to i napriek tomu, že mnohí prominentní slavisti považovali slovenčinu za najkrajšiu a najčistejšiu slovanskú reč. Netreba ani byť jazykovedcom, aby človek zistil, že slovenčina čisto z muzikálneho hľadiska je príjemnejšia a najmä spoluhlásky znejú oveľa mäkšie než ťažko vysloviteľné české.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

KULTÚRA Dvojtýždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava.
Telefón 0903 846 313.
Vydáva Factum Bonum, spol. s r. o.,
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *Teodor Križka*. – Cena jedného čísla je 1,50 € – Časopis vychádza každé dva týždne s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrosso, a. s. **Objednávky na predplatné** prijíma každá pošta a poštový doručovateľ Slovenskej pošty, alebo **elektronicky na e-mailovej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk.** Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. BOX 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. –Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV 757/08. – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word, označené menom autora a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciame. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie)

bdobie 1. Slovenskej republiky zanechalo v mvsliach mnohých Slovákov výrazné stopy. Prezident Jozef Tiso sa pre nich stal synonymom slovenskej štátnosti, osobou, ktorá znamenala pre veľkú časť národa významnú autoritu. Inak tomu nebolo ani v prievidzskom okrese, kde plánovaná Tisova poprava vyvolala v nemalej časti obyvateľstva negatívne reakcie. Na "Tisovu stranu" sa postavili nielen jednotlivci, v niektorých obciach muselo zasiahnuť dokonca aj Povereníctvo vnútra, nakoľko aj niektorí predsedovia, funkcionári či členovia národných výborov neskrývane vyjadrovali sympatie k "bývalému režimu".

Mnohí Slováci sa s plánovanou Tisovou popravou nevedeli zmierit' a posielali prezidentovi Benešovi žiadosti o jeho omilostenie. Medzi týmito žiadosťami, ktorých reprezentatívny výber bol - spolu so žiadosťami o vykonanie popravy - uverejnený v časopise Pamäť národa, boli dokonca aj žiadosti podpísané kolektívmi obyvateľov slovenských obcí, adresované priamo vtedajšiemu prezidentovi Edvardovi Benešovi. Špecifickým príkladom je obec Valaská Belá, ktorá mala podľa rodákov - napriek tomu, že sa hrdila titulom "partizánska obec" - k Jozefovi Tisovi poväčšine pozitívny vzťah. Už v marci 1939, počas hektických dní pred vyhlásením samostatného Slovenského štátu, sa obyvatelia dediny stavali podľa pamätníkov na stranu zavŕšenia štátoprávnych snáh Slovákov. Z Valaskej Belej pochádza aj známy slovenský kňaz, jezuita Šebastián Labo SJ, ktorého otec Vendelín v dedine vlastnil krčmu a obchod. Ako v knižne publikovanom rozhovore na okraj marcových udalostí povedal, "Keď prišli marcové dni, občania boli vzrušení udalosťami, ktorými vtedy žil celý národ. Naša dedina politicky patrila na 90 percent Andrejovi Hlinkovi. Keďže v marci neboli ľudia na prácach, v tieto kritické dni bolo u nás v krčme stále veľa ľudí". Pri vyhlásení Slovenského štátu podľa pamätí jeho syna Šebastiána - jeho šťastný otec Vendelín Labo dokonca daroval prítomným v krčme 50-litrový sud piva so slovami "chlapci, potúžte sa, máme na to dôvod. Máme svoj samostatný štát, historická udalosť". Krčma bola v tomto období miestom, kde si mohli záujemcovia vypočuť rozhlasové vysielanie, poprípade prečítať noviny. Niet preto

divu, že krčma Vendelína Labu bola svedkom významných udalostí, ktoré mali výrazný dopad na život dediny a "pretriasali" sa tam rozličné témy, proces s Dr. Tisom nevynímajúc. Nakoľko bol Vendelín Labo známy ako zástanca politiky Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, dokonca patril aj medzi pár ľudí, ktorí na Pribinových slávnostiach v Nitre v roku 1933 vyniesli na pleciach Andreja Hlinku na rečnícku tribúnu, jeho hostinec sa aj v roku 1947, pred plánovanou Tisovou popravou, stal miestom, kde sa stretávali odporcovia exemplárneho potrestania prvého slovenského prezidenta.

Práve tu v hlavách niektorých z nich skrsla myšlienka spísať žiadosť o milosť pre Jozefa Tisu a ad-

resovať ju priamo prezidentovi Benešovi.

Miesto "konšpirácií" zjavne nebolo náhodné. Vendelín Labo bol známy ako "zarytý odporca komunizmu", na ktorého si po roku 1945 v rámci retribučného súdnictva "brúsili zuby" viacerí jeho politickí nepriatelia. Zaiste videl, že proces s Jozefom Tisom a plánovaná poprava nahrávajú do karát najmä komunistickej strane. Už zo svojho zajatia v 1. svetovej vojne si po otrasných zážitkoch priniesol heslo "beda, ak k nám príde bol'ševizmus". Jeho hostinec sa stal miestom, kde skrsla myšlienka spísať žiadosť o Tisovo

PETER SOKOLOVIČ

sledujúcu udelenie milosti Jozefovi Tisovi. Podnetom na napísanie žiadosti mal byť vypočutý rozhovor z vlaku, podľa ktorého občania Veľkého Medera, rodiska Alexandra Macha súdeného v jednom procese s Tisom a Ďurčanským, mali predložiť Národnému súdu 1000 podpisov s požiadavkou, aby Mach nebol popravený. Luchava preto prišiel s nápadom, "či z Valaskej Belej by nemohli občania národnému súdu predložiť takúto prosbu s podpismi tiež i za Dr. Tisu, nakoľko obec Valaská Belá je čisto katolícka obec, ktorá sa zapojila do Slovenského národného povstania a ako taká bola tiež

nutia povstania i počas jeho trvania, keď vrchársky terén bol akoby stvorený pre partizánov. Povstanie vzbudilo najprv nadšenie, lebo sa hovorilo, že máme brániť pána prezidenta pred Hitlerom a nemeckými nacistami. Keď sa však rýchlo zistilo, že je to lož, nadšenie spľaslo, mnohí z povstania zutekali".

V prvých dňoch povstania skutočne mnohí Slováci pod dojmom falošnej správy o Tisovom zajatí vstúpili do radov povstalcov. Nemožno to samozrejme absolutizovať, nakoľko pohnútky jednotlivých ľudí sa mohli región od regiónu odlišovať, Valaskej Belej bol však predsa len za pripisované zá-

"Slavná

Slovenská národná rada V Bratislave.

Slovutný pán Dr. Eduard Beneš ako prezident Československej republiky.

Obec Valaská Belá, okres Prievidza obracia sa na Slovenskú národnú radu s touto prosbou. Bývalý prezident Slovenskej republiky Dr. Jozef Tiso v prípade, že by ho národný súdv Bratislave odsúdil na trest smrti prosí Slovenskú národnú radu, aby ho nedovolila popraviť a zasadila sa svojou váhou cestou prezidenta Republiky, aby dostal milosť. Svoju prosbu odôvodňujeme týmto. Obec Valaská Belá je čisto katolická a bola zapojená do Slovenského národného povstania a bola vyznamenaná Rádom 1. st. Slov. nár. povstania. Slovensko chce mať pokojný život v Československej republike, keď toto dosiahne, Republika Československá stane sa silnejšou a nepremožiteľnou.

Pevne veríme, že naša prosba ako aj prosba celého slovenského národa bude vyslišená a Dr. Jozef Tiso ostane medzi živými."

Žiadosť potom Karol Luchava nechal prečítať i Michalovi Furkovi, "ktorý s jej obsahom súhlasil a keď Karol Luchava podpísal vlastnoručným podpisom na pripojený hárok papiera sa na prvom mieste, učinil tiež i tak Michal Furka na druhom hárku papieru, ktorý sa tam vlastnoručne podpísal tiež na prvom mieste. Túto žiadosť potom nechali občanom vo Val. Belej podpisovať na pripojených dvoch hárkoch papieru. Keďže občania z Val. Belej videli, že na prvých miestach sú podpísaní Luchava a Furka, ktorí boli partizáni, podpisovali tieto hárky papierov preto i občania z Val. Belej, na ktoré sa takto potom podpísalo dovedna 296 osôb z Valaskej Belej". Práve fakt, že sa občania Valaskej Belej - napriek možnosti perzekúcie zo strany nadriadených orgánov - vlastnoručne na dokument podpísali svedčí o tom, že boli mnohí z nich s obsahom žiadosti vnútorne stotožnení. Pre Luchavu a Furku malo angažovanie sa vo veci ďalekosiahlejšie následky. Nielenže bolo proti nim zavedené kárne opatrenie zo strany Sväzu slovenských partizánov "za hrubé porušenie part. cti", boli tiež vyšetrovaní bezpečnostnými orgánmi a vzatí do väzby Okresného súdu v Prievidzi. Z dokumentov, ktoré sú k dispozícii v Okresnom archíve Nitra, pobočka Prievidza sa síce nedá vyčítať, ako proces s dvoma partizánmi a zároveň odporcami Tisovej popravy dopadol, napriek tomu sú dokumenty, spoločne s ďalšími dokumentami súvisiacimi s procesom s Dr. Tisom zaujímavým svedectvom o zmýšľaní nie bezvýznamnej časti slovenskej spoločnosti k udalosti, ktorá dodnes vyvoláva diskusie v radoch nielen historikov, ale aj laickej verejnosti.

Na okraj postoja slovenského obyvateľstva k poprave Jozefa Tisu

omilostenie. Ako už bolo spomenuté, bolo tomu tak o to viac, že to bolo miesto, kde myšlienky slovenskej samostatnosti mali výrazné zastúpenie. Niet preto divu, že - po ôsmich rokoch od vzniku Slovenského štátu - sa práve v tomto hostinci rozhodlo o spísaní predkladaného dokumentu.

Iniciátorom celej akcie bol podľa dokumentov Karol Luchava, ktorý spoločne s Michalom Furkom započali 8. marca 1947 vo Valaskej Belej podpisovú akciu vyznamenaná radom 1. triedy, a to už vraj i preto, že sa jedná o katolíckeho kňaza". Svoju žiadosť, ako je zrejmé z dokumentov, chceli podložiť práve váhou "titulu" partizánskej obce. Je však zaujímavé, že povstania sa mali obyvatelia Valaskej Belej zúčastniť práve preto, že sa údajne rozšírila po obci informácia, že nacisti zatkli Jozefa Tisu.

Ako si spomína Š. Labo, "Moja dedina sa stala verejnosti zvlášť známou v auguste 1944, v čase vypuk-

sluhy v období povstania udelený titul partizánskej obce. Celý dokument je o to zaujímavejší, že obaja hlavní aktéri mali byť tiež partizánmi.

Na ďalší deň Luchava opäť prišiel do hostinca Vendelína Labu a priniesol so sebou na stroji napísanú žiadosť adresovanú Slovenskej národnej rade a dr. Benešovi, o ktorých sa predpokladalo, že by mohli mať rozhodujúce slovo pri rozhodovaní o udelení milosti. V žiadosti sa vyslovene písalo: ZDROJE:

SOKOLOVIČ, Peter:
Proces a poprava Jozefa Tisu
vo svetle regionálnych dokumentov
prievidzského okresu.
In: Nové historické rozhľady 1/2015.
SOKOLOVIČ, Peter:
Premiér mal predsa pravdu.
Bratislava 2014.
SOKOLOVIČ, Peter:

Listy Edvardovi Benešovi v súvislosti s rozsudkom nad Jozefom Tisom. In: Pamäť národa, 1/2011